

Eindrapportage 2025

Aanpak Wachttijden

De start van een beweging →

OZJ
Aanpak Wachttijden
VOOR JEUGD & GEZIN

6 - 9

Aanpak Wachttijden

Wachttijden zijn een symptoom van diepere, onderliggende verstoringen in zowel de jeugdzorg als de samenleving.

10 - 13

De methode van Aanpak Wachttijden

Het duurzaam verbeteren van jeugdzorg is een proces van continue beweging en ontwikkeling.

14 - 17

Het bereik van de beweging van Aanpak Wachttijden

Hoeveel regio's namen deel aan de aanpak?

18 - 23

Regionale netwerken als basis voor de beweging

Onderlinge samenwerking als sleutel voor complexiteit erkennend werken.

24 - 37

Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

Meer over normaliseren, collectiveren, uit zorg komen en complexe scheidingen.

38 - 41

Inzicht en overzicht in de wachttijden

Hoe wordt 'data' kwalitatief goede data die zorgt voor grip en sturing.

42 - 45

Kennis, ervaringsdeskundigheid en wetenschap samengebracht en ontwikkeld

Opzet en opbrengsten uit het leernetwerk.

46 - 48

Terug- en vooruitblik: Aanpak Wachttijden

Energie om verder door te bouwen.

Voorwoord

Door natuurlijke systemen te versterken, ontstaat er een stevige basis voor kinderen, jongeren en gezinnen

Wat we in de praktijk zien: als je de leefomgeving sterker maakt, neemt de druk op specialistische jeugdzorg af. Het aantal uithuisplaatsingen en jongeren in de jeugdzorg daalde en de jeugdhulp werd korter en lichter. Daardoor verkortten ook de wachtlijsten en wachttijden. Kinderen die wél wachten, blijven bovendien in ontwikkeling doordat school, wijkteams en de sociale basis hen in de tussentijd ondersteunen.

In 2017 werd ik wethouder in Zwolle voor onder andere Jeugd. In die tijd liepen de problemen in de jeugdzorg steeds verder op. Sinds 2000 groeide het gebruik van jeugdzorg jaarlijks met zeven procent, de wachtlijsten en wachttijden namen toe en de kosten liepen op.

Als voormalig ingenieur in de dijkversterking en het watermanagement nam ik uit dit vakgebied een belangrijk inzicht mee: je bouwt niet aan stevige dijken terwijl het water al over de rand klotst. Je versterkt het systeem vooraf, met een langetermijnvisie, duidelijke richting en samenwerking.

Dat inzicht hebben we toegepast in de Zwolse jeugdaanpak. We kozen voor een koers waarin preventie, normalisatie en samenwerking centraal staan. Vanuit deze manier van werken verbinden we school, wijkteams, jeugdhulp, huisartsen, sport en de sociale basis met gezinnen. Daardoor krijgen kinderen eerder en dichterbij huis de juiste steun en escaleren problemen niet onnodig.

De afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat een breder perspectief nodig is. Wachttijden zijn geen losstaand probleem, maar een signaal van een systeem dat te smal kijkt of te laat in beweging komt. De manier waarop we kinderen in hun dagelijkse omgeving ondersteunen, bepaalt mede hoeveel specialistische zorg uiteindelijk nodig is.

In de dagelijkse omgeving beginnen de meeste hulpvragen en dáár liggen ook de duurzame oplossingen.

Dat vraagt om domeinloos werken. Niet vanuit regels en schotten, maar vanuit gezinnen, buurten en hun context.

Het aanpakken van wachttijden begint met het erkennen van complexiteit. Samen met Aanpak Wachttijden hebben we regionaal gewerkt aan een stevig netwerk waarin professionals elkaar kennen, verwachtingen uitspreken en samen verantwoordelijkheid dragen. [Het Samenwerkingsgesprek in IJsselland](#) is daarvan een concreet voorbeeld. Door samen te kijken wat een gezin nodig heeft, ontstaat effectieve casusregie en betere doorstroom. Dat verbetert de hulpverlening en verkort wachttijden.

Deze rapportage laat zien wat de gezamenlijke inzet in Nederland tot nu toe heeft opgeleverd. Niet alleen in cijfers, maar vooral in samenwerking en gedeelde inzichten. Het is geen eindpunt, maar een beweging die we samen voortzetten. En dat kan alleen als we het hele systeem in ogenschouw nemen, blijven leren en elkaar vasthouden in de complexiteit.

Het herstellen van natuurlijke systemen kost tijd, aandacht en samenwerking. Maar wat dan ontstaat, is blijvend en komt ten goede aan kinderen, jongeren en gezinnen. En dat is waar we het uiteindelijk voor doen.

- Michiel van Willigen

Wethouder Jeugd gemeente Zwolle en voorzitter Regionaal Servicebureau Jeugd IJsselland

Samenvatting

Het programma Aanpak Wachttijden is ontwikkeld om wachttijden in de jeugdzorg duurzaam terug te dringen. Hierbij is vooral gekeken naar onderliggende structurele oorzaken die wachttijden in stand houden.

Aanpak Wachttijden werkte tussen 2022 en 2025 samen met 37 regio's aan het op gang brengen van een beweging tot duurzame verandering van het jeugdzorglandschap. Met deze beweging is ingezet op een toekomstbestendig jeugdstelsel waarbinnen kinderen, jongeren en gezinnen betere en snellere hulp krijgen.

Overkoepelende resultaten van de aanpak zijn:

- In 37 jeugdzorgregio's is een beweging gestart richting duurzame samenwerking
- Regio's leerden om complexiteit-erkennend te werken
- Er zijn sterke regionale netwerken ontstaan met gezamenlijke verantwoordelijkheden
- Het innovatie- en leervermogen van de jeugdzorg is verbeterd
- Er is effectiever beleid ontwikkeld vanuit praktijkinzichten over inhoud, proces, samenwerking en dynamiek, iteratief leren en gezamenlijke reflectie
- Er zijn weerbare en blijvende samenwerkingsplatforms ontstaan, zowel regionaal als landelijk
- De datakwaliteit en samenwerking binnen de administratieve keten is verbeterd
- Er is binnen de jeugdzorg meer betrouwbare stuur -en veranderinformatie.

Omdat wachttijden een symptoom zijn van de complexiteit in het jeugdzorglandschap is gekozen voor een systemische aanpak om deze transformatie vorm te geven. De focus ligt hierbij op (netwerk-) samenwerking, gedrags- en cultuurverandering en het versterken van de omgeving van kinderen, jongeren en gezinnen.

Deze duurzame systeemverandering vraagt om een lange adem, vertrouwen, leiderschap en blijvende samenwerking om verder te groeien. De beweging staat en gaat door.

Daarnaast is onder meer met inhoudelijke trajecten in de regio's ingezet op:

- Effectievere casusregie en kortere trajectduur
- Het versterken van professionele autonomie en vakmanschap
- Minder doorverwijzen en sneller passende hulp aanbieden
- Het benutten van wachttijd voor herstel, waardoor soms minder zorg nodig is

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Aanpak Wachttijden	6 - 9
Hoofdstuk 2: De methode van Aanpak Wachttijden	10 - 13
Hoofdstuk 3: Het bereik van de beweging van Aanpak Wachttijden	14 - 17
Hoofdstuk 4: Regionale netwerken als basis voor de beweging	18 - 23
Hoofdstuk 5: Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten	24 - 37
Hoofdstuk 6: Inzicht en overzicht in de wachttijden	38 - 41
Hoofdstuk 7: Kennis, ervaringsdeskundigheid en wetenschap samengebracht en ontwikkeld	42 - 45
Hoofdstuk 8: Terug- en vooruitblik: Aanpak Wachttijden	46 - 48
Bijlage 1: Meest voorkomende knelpunten en oorzaken rondom wachttijden	49
Bijlage 2: Sturen op jeugdzorg met betrouwbare data	51

Hoofdstuk 1:

Aanpak Wachttijden

Aanpak Wachttijden

Inleiding: de opdracht

In 2021 maakten het ministerie van VWS en de VNG bestuurlijke afspraken om wachttijden in de jeugdzorg terug te dringen op basis van goed inzicht en overzicht. Hieruit volgde het programma Aanpak Wachttijden. Tussen 2022 en eind 2025 zijn jeugdzorgregio's (hierna: regio's) vraaggericht ondersteund bij het duurzaam aanpakken van wachttijden.

Het vraagstuk wachttijden

De naam van het programma verwoordde een belangrijke, maatschappelijke wens: het verkorten van de tijd die kinderen en jongeren moeten wachten als ze jeugdzorg nodig hebben. Wachttijden kunnen klachten verergeren, ontwikkeling vertragen en daarmee de toekomst van kinderen, jongeren en gezinnen belemmeren.

De oorzaken van wachttijden liggen vaak op een andere plek dan waar kinderen, jongeren en gezinnen de problemen ervaren. De wachttijden zijn een symptoom van diepere, onderliggende factoren in zowel het stelsel van de jeugdzorg als de bredere samenleving. Aanpak Wachttijden heeft daarom de wachttijden in de jeugdzorg als complex probleem benaderd.

Wachttijden zijn onder meer een resultaat van gebrek aan goede probleemanalyse, ineffectieve doorverwijzing en behandeling, niet goed 'uit' zorg komen, individualisering en een veronderstelde maakbare, 'hypernerveuze' samenleving¹. De wijze van bekostigen en verantwoorden zorgen daarnaast voor verkoking. Meer mensen, meer maatregelen of meer geld voor de jeugdzorg inzetten neemt deze knelpunten niet weg. Extra inzet van professionals of financiële middelen draagt op de korte termijn slechts bij aan tijdelijke verbetering van een niet optimaal werkend stelsel vol knelpunten. Veel van dit soort oplossingen houden de onderliggende problemen in stand.

Het team van Aanpak Wachttijden vond samen met regio's een manier om te werken aan de opgaven in de praktijk, zodat er een duurzame beweging tot verandering ingezet kon worden. Bij deze manier van werken wordt niet op het symptoom geacteerd, maar naar onderliggende factoren gezocht om daar vervolgens mee aan de slag te gaan.

1. Uit het rapport '[Op de rem - voorbij de hypernerveuze samenleving](#)' van De Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS).

Hoofdstuk 1: Aanpak Wachttijden

Hoe de manier van aanpakken van Aanpak Wachttijden is ontstaan, gegroeid en ontwikkeld, is te zien in de tijdlijn: de ontwikkeling van Aanpak Wachttijden: [de ontwikkeling van Aanpak Wachttijden](#) (zie figuur op pagina 8).

De tijdlijn is weergegeven als een spiraal. Deze vorm laat zien dat duurzaam verbeteren van jeugdzorg geen lineair proces is. Het is een proces van continue beweging en ontwikkeling. In die beweging gaat het soms om versnellen, soms om verdiepen, verbreden of zelfs vertragen. Bezinnen op de manier van werken, tijd nemen voor de inrichting van governance en investeren in goede samenwerking horen er ook bij. Alle stappen die samen met de regio's gezet zijn, waren nodig om te leren kijken met een bredere blik en met nieuwe inzichten te werken aan verbeteringen.

“Alleen door werken, zoeken, bijstellen en doorwerken kun je dat complexe systeem van verschillende partijen en perspectieven bij elkaar houden.”

- Saskia Prijs (oud-programmaleider
Aanpak Wachttijden Jeugdhulp
Twente)

Leeswijzer

Deze eindrapportage laat de opbrengsten van Aanpak Wachttijden zien in tekst en beeld, met citaten en voorbeelden uit de praktijk. **Hoofdstuk 2** beschrijft de methode van Aanpak Wachttijden waarmee de opgaven duurzaam zijn opgepakt. **Hoofdstuk 3 tot en met 7** gaan over wat Aanpak Wachttijden regionaal en overkoepelend opleverde. **Hoofdstuk 8** rondt deze rapportage af met een conclusie over het verzette werk, hoe de aanpak is geëvolueerd en welke aanknopingspunten er zijn voor het vervolg.

Interactieve navigatie op hoofdstuk pagina's (klikbaar):

Van een programma naar een beweging

2021 Onderzoek

Na onderzoek in regio's over oorzaken van wachttijden kwam de afbakening van de ondersteuning scherp(er) in beeld. We bouwden aan een groeiend besef dat wachttijden een symptoom zijn van dieperliggende verstoringen van het jeugdzorgsysteem waaraan systemisch moet worden gewerkt.

Onderzoeken

Jeugdzorgregio Rijnmond:

"Als je geen data hebt, reageer je alleen op signalen en incidenten, maar krijg je nooit een totaal beeld van de groep."

2022 Operationalisatie

Op basis van onderzoek en ervaringen in enkele pilotregio's is gekeken naar de rode draden en werkzame elementen in het aanpakken van wachttijden. Ook de randvoorwaarden om te kunnen starten in een regio werden meer duidelijk. Er ontstond focus. De aanpak liep in 3 regio's.

Operationalisatie

'Een goede analyse en vraagverheldering zorgen ervoor dat de jongere de ondersteuning of zorg krijgt die hij op dat moment nodig heeft en voorkomt onnodige doorverwijzingen of een verkeerde diagnose.'

2023 Inzetten op randvoorwaarden

In 8 nieuwe jeugdzorgregio's startte de Aanpak en in veel andere regio's werden werksessies gehouden. Door het creëren van massa, ervaring, evaluatie én het betrekken van wetenschappers, transformeerde de Aanpak naar een complexiteit erkennende methodiek die antwoord gaf op bredere vraagstukken dan wachttijden alleen. De onderbouwing van de Aanpak werd beproefd en gelaagd.

Regionale opschaling

"Een systemische verandering draagt verder dan de som der delen. We richten ons op het begrijpen van de relaties, interacties en dynamiek tussen verschillende onderdelen van het systeem om van daaruit een netwerk van oplossingen en interventies te creëren."

2024 Verdieping en verbreding

De Aanpak verdiept zich doordat er in de regio's vanuit een gedeeld beeld en goede randvoorwaarden concreet gewerkt kon worden aan oplossingsrichtingen. Deze verdieping werd behaald doordat bestuurders, aanbieders en professionals in de regio samenwerkten op inhoudelijke thema's met de inzet van procesbegeleiding, veranderkundige en inhoudelijke expertise van Aanpak Wachttijden.

Verdieping en verbreding

"Neem de ruimte om dieper te graven, de aannames achter het systeem te bevragen en samen opnieuw vorm te geven."

2025 Maximaliseren, borgen en overdragen

De inhoudelijke transformatie duurzaam doorzetten, zodat het antwoord geeft op de knelpunten van kinderen, jongeren en gezinnen, blijkt weerbaar. Goed leiderschap en vakmanschap, een goede inrichting van het netwerk en de opgave, is cruciaal om de transformatie door te zetten en te bestendigen. De Aanpak zet maximaal in op blijvende beweging, impact, borgen en overdracht.

Maximaliseren, borgen, overdragen

"Een systemische verandering draagt verder dan de som der delen. We richten ons op het begrijpen van de relaties, interacties en dynamiek tussen verschillende onderdelen van het systeem om van daaruit een netwerk van oplossingen en interventies te creëren."

2021

2022

2023

2024

2025

Hoofdstuk 2:

De methode van Aanpak Wachttijden

De methodiek van de Aanpak Wachttijden

Wachttijden zijn een complex vraagstuk

Wachttijden zijn een symptoom van diepere, onderliggende factoren in zowel de jeugdzorg als de samenleving. Wachttijden in de jeugdzorg zijn dus enerzijds een vraagstuk van het jeugdzorglandschap zelf; hoe wordt gezorgd voor een betere intake? Een betere door- en uitstroom? Effectievere samenwerking? Anderzijds liggen de oplossingen buiten de jeugdzorg: Hoe verminderen we de instroom via preventie in de sociale basis? Hoe zorgen we voor betere armoedebestrijding of versterken we de pedagogische basis via het onderwijs en welzijn?

Voor de benodigde verandering, het aanpakken van onderliggende problemen bij wachttijden, zijn geen kant en klare oplossingen. Het is nodig om achterliggende factoren en oorzaken inzichtelijk te maken, onderliggende aannames in het systeem te bevragen en als partners in de regio samen te onderzoeken hoe het anders kan en dit ook uitvoeren.

“Het vraagstuk rond betere jeugdzorg met minder wachttijden is complex. De kunst is om die complexiteit niet verlamvend te laten werken. Dat vraagt om een andere manier van werken. Namelijk samen stappen maken zonder dat je precies weet wat de effecten zijn, in plaats van vooraf het hele speelveld dicht willen regelen. (...) De bal moet gaan rollen, dan ontstaat er energie in plaats van verlamming.”

- **Martien Kuitenbrouwer (docent aan de UvA en medeoprichter van Public Mediation):**

Hoofdstuk 2: De methodiek van Aanpak Wachttijden

Hoe is gewerkt aan verandering

Het breder systeemgericht kijken naar onderliggende oorzaken en interacties tussen problemen, organisaties en relaties tussen mensen doet recht aan de complexiteit van het wachttijden vraagstuk. Een systemische benadering gaat uit van het besef dat geen enkele actor het geheel kan overzien of oplossen. Door alle stakeholders en perspectieven, inclusief kinderen, jongeren en ouders, te benutten ontstaat de beweging wel.

Deze complexiteits-erkennende, veranderkunde benadering is de basis van de methode die Aanpak Wachttijden heeft ingezet in de regio's. Zo is stapsgewijs gewerkt aan structurele verbeteringen in het jeugdzorgstelsel, met als doel een betere ontwikkeling van kinderen en jongeren en het terugdringen van wachttijden.

Maatwerkondersteuning aan regio's

Elke regio is anders en werkt anders. Daarom is de ondersteuning vanuit Aanpak Wachttijden maatwerk geweest. De volgende punten zijn onderdeel van deze maatwerkondersteuning:

1 Inzet op een stevige voedingsbodem

Bij de start in een regio is ingezet op het creëren van gunstige voorwaarden, zoals meerjarig commitment, bestuurlijk draagvlak en sterke relaties. Ook is geïnvesteerd in een regionaal platform die de verschillende perspectieven goed weerspiegelen en mede verantwoordelijkheid nemen.

2 Het op gang brengen en houden van een beweging

Regio's zijn ondersteund bij het starten van de beweging door te doen. Naarmate meer stakeholders betrokken raken, komt er ook steeds meer draagkracht. Door continue te experimenteren, leren en evalueren op de opgave wordt stapsgewijs gewerkt aan duurzame oplossingen. Dit vraagt om uitvoeringskracht, tijd, moed én het loslaten van oude patronen en kaders. Na verloop van tijd inspireren betrokkenen elkaar. Als deze basis is gelegd, kunnen veranderingen worden ingebed en opgeschaald en kan vooruitgang worden geboekt.

3 Werken aan impact op regionale opgaven

Voor een veerkrachtig systeem moet de aandacht verschuiven van taakuitvoering per organisatie, naar het gezamenlijke resultaat van het netwerk en bijdrage aan de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Samen met de partners in de regio is gekeken naar oorzaken die een rol spelen bij wachttijden, en waar aan gewerkt zal worden in de praktijk. Dit heeft geleid tot concrete trajecten, waarbinnen wordt gewerkt aan impact.

4 Actief van en met elkaar leren

Een actief leernetwerk werd gefaciliteerd om kennis, ervaring en inzichten te delen en verspreiden. Ook werd het leren van en met elkaar aangemoedigd. Naast horizontaal leren tussen regio's onderling het verticaal leren met, en van landelijke samenwerkingspartners. Dit zijn randvoorwaarden om een lerend stelsel te creëren, te laten groeien en te laten voortbestaan.

Hoofdstuk 2: De methodiek van Aanpak Wachttijden

Dit zijn de principes achter de maatwerkondersteuning in de regio's:

- Aansluiten bij de vraag en behoeften in de regio.
- De vraag achter de vraag verhelderen.
- Een gezamenlijk beeld vormen van de opgaven in een gezamenlijke agenda.
- Gebruikmaken van bestaande infrastructuren, initiatieven en netwerken.
- Samen beslissen, formeel én informeel samenwerken en elkaar versterken.
- Leefwereld van kinderen/jongeren en hun omgeving centraal stellen.
- Stapsgewijs en lerend verbeteren: groot denken en klein doen.
- Samenhang vergroten tussen jeugdzorg, onderwijs en andere domeinen (lokaal, regionaal en landelijk).
- Sturen op impact, op het effect van de gezamenlijke interacties en interventies op jongeren, gezinnen en het stelsel.

De ondersteuning is door het interdisciplinaire team van Aanpak Wachttijden geboden, bestaande uit:

- Procesbegeleiding en veranderkundig advies aan de regionale projectleiding, bestuur en samenwerkende partijen.
- Systemisch ontwerp, facilitering en begeleiding bij innovaties.
- Coaching en leerbegeleiding door middel van casus- en patroonanalyse voor meer zicht op wat onderliggend aan een vraagstuk speelt.
- Advies en begeleiding op data- en informatievraagstukken.
- Strategische communicatie voor het creëren en vergroten van het draagvlak in de regio.
- Begeleiding en facilitering van een lerend netwerk en het delen van kennis, praktijkervaring en inzichten.

“Het niet uit zorg komen, is één van de redenen waarom de doorstroming stopt en wachttijden aan de onderkant oplopen. Maar we wisten ook: dit is een spannend thema. Zorg geven stopt niet, omdat er nog zorgen zijn over een jongere of een gezin. Of omdat je niet vertrouwt dat je ketenpartners het goed overpakken. Het is een onwijs lastig vraagstuk waar niemand zijn vingers aan wil branden. Maar als we een betere uitstroom wilden, konden we er niet omheen. We gingen drie lopende casussen verkennen met alle ketenpartners: wat hebben we nodig om zorg wél te kunnen eindigen?”

- Annemarie van Rhijn (projectleider Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland):

Meer weten over de methode van Aanpak wachttijden?

Bekijk de voortgangsrapportage van 2023. [Hierin staat de methode uitgebreid beschreven.](#)

Hoofdstuk 3:

Het bereik van de beweging van Aanpak Wachttijden

Wat leverde Aanpak Wachttijden op voor kinderen, jongeren en gezinnen?

De inzet van Aanpak Wachttijden richtte zich op het regionale systeem met maatwerkondersteuning voor een beter werkend jeugdzorgstelsel. Deze inzet leidt niet direct tot meetbaar minder lange wachttijd of snellere inzet van hulp en zorg. Die verwachting is niet realistisch, omdat het vraagstuk daarvoor te complex en te gelaagd is. Het werken aan een beter stelsel leidt wel tot kwalitatief betere jeugdzorg en dus indirect tot minder wachttijden. Als voorbeeld:

- Het ombuigen van trajecten naar preventie resulteren in minder instroom in de geïndiceerde zorg.
- Een betere samenwerking binnen de keten zorgt voor meer integrale besluitvorming en kwalitatief betere hulp en zorg voor de kinderen, jongeren en gezinnen.
- Betere samenwerking leidt ook tot minder overlegtijd, minder bevraging van kinderen, jongeren en gezinnen en een passend(er) antwoord op de hulpvraag.
- Goede samenwerking leidt tot minder noodzaak tot afstemming en overleggen, gerichtere bijdrage van medewerkers en daardoor effectievere hulp en minder 'professionele eenzaamheid'.
- Investeren in vakmanschap en professionele autonomie van de jeugdzorgprofessionals zal ervoor zorgen dat kinderen, jongeren en gezinnen kwalitatief betere en stabielere hulp en zorg krijgen.

Al deze effecten, en meer, zijn ontstaan in de regio's waar Aanpak Wachttijden actief is geweest. Na verloop van tijd gaf de aanpak steeds meer richting op nieuwe en beproefde duurzame oplossingen, omdat die al stapsgewijs waren uitgetest. Zo kon de aanpak vanuit de ervaringen steeds verder worden aangescherpt. Waardoor trajecten sneller gestart en gericht uitgevoerd konden worden.

Een antwoord op de vraag 'Worden kinderen, jongeren en gezinnen nou sneller en beter geholpen?', is te vinden in de resultaten en opbrengsten van de programma's die zijn ontwikkeld in de diverse regio's. In hoofdstuk 5 worden de trajecten onder deze programma's beschreven en ook voorbeelden gegeven.

Hoofdstuk 3:

Het bereik van de beweging van Aanpak Wachtijden

Het bereik van Aanpak Wachtijden groeide in de loop van de jaren sterk. Vanuit de regio's was er veel interesse in het gedachtegoed van de aanpak en in het anders kijken naar, en werken aan, complexe vraagstukken in de jeugdzorg.

De eerste jaren werd vanuit de aanpak vooral ingezet op de ondersteuning van enkele regio's, en het doorontwikkelen van de methode, én het creëren van draagvlak en randvoorwaarden. Vanuit opgedane ervaringen konden meer regio's gericht ondersteund worden.

Regio's gaven al snel aan dat de methode antwoord gaf op het vraagstuk wachtijden, maar daarnaast ook de bredere transformatie van het jeugd domein verder hielp.

Op [de landkaart \(zie figuur op pagina 17\)](#) is te zien wat het bereik van de beweging van de aanpak is. Zo zijn in totaal 37 regio's bereikt.

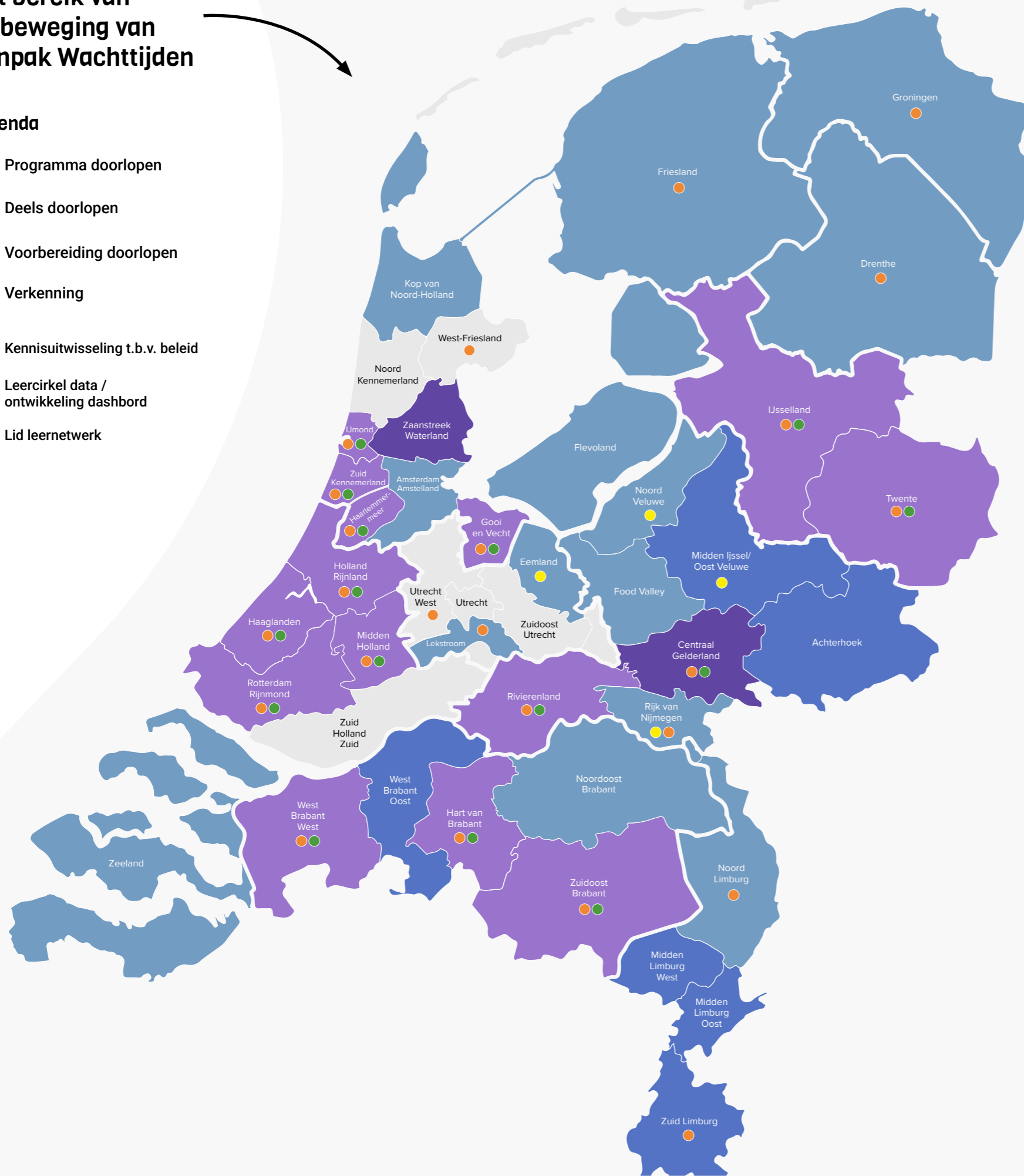
In deze regio's:

- **Kregen 22 regio's intensieve ondersteuning** bij de voorbereiding op de aanpak en het realiseren van de randvoorwaarden. **Daarvan hebben 16 maatwerkondersteuning ontvangen, waarvan 14 volledig en 2 gedeeltelijk.**
- **Ontvingen 15 regio's advies en werd verkend of er gestart zou kunnen worden met de aanpak.** Dit betekent dat er interesse was in het gedachtegoed en de aanpak. In deze regio's zijn onder andere presentaties gehouden over het gedachtegoed, of is advies gegeven op een hulpvraag. Om verschillende redenen mondde dit niet uit in de ondersteuning van Aanpak Wachtijden.
- **Waren 23 regio's betrokken bij kennis- en ervaringsuitwisseling op data.** Een deel heeft bijgedragen aan kennis en de ontwikkeling van het dashboard.
- **Namen 15 regio's actief deel aan het leernetwerk.** Dit gaf steun en herkenning aan de regio's, en versterkte de motivatie om verder te gaan.

Het bereik van de beweging van Aanpak Wachtlijnen

Legenda

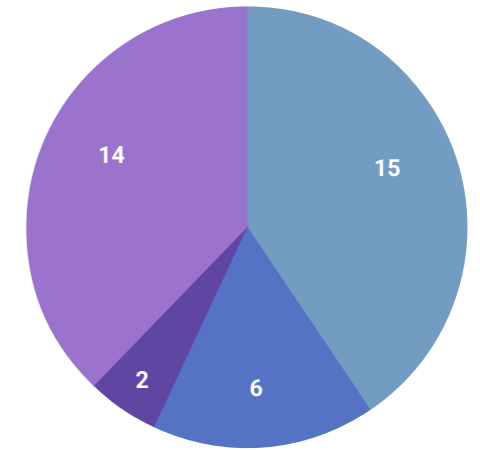
- 14 Programma doorlopen
 - 2 Deels doorlopen
 - 6 Voorbereiding doorlopen
 - 15 Verkenning
-
- Kennisuitwisseling t.b.v. beleid
 - Leercirkel data / ontwikkeling dashboard
 - Lid leernetwerk

Betrokkenheid in aangesloten regio's

- 14 Programma doorlopen
- 2 Deels doorlopen
- 6 Voorbereiding doorlopen
- 15 Verkenning

Betrokken in totaal **37** jeugdzorgregio's

Lijst data per regio (a-z)

Lijst: A - M			
Achterhoek			
Amsterdam-Amstelland			
Centraal Gelderland			
Drenthe			
Eemland			
Flevoland			
Food Valley			
Friesland			
Gooi- en Vechtstreek			
Groningen			
Haaglanden			
Haarlemmermeer			
Holland-Rijnland			
IJmond			
IJsselland			
Kop van Noord-Holland			
Lekstroom			
Hart van Brabant			
Midden IJssel - Oost Veluwe			
Midden Holland			
Midden Limburg Oost			

Lijst: M - Z			
Midden Limburg West			
Noord-Kennemerland			
Noord Limburg			
Noord Veluwe			
Noord-Oost Brabant			
Rijk van Nijmegen			
Rijnmond			
Rivierenland			
Twente			
Utrecht stad			
Utrecht-West			
West-Brabant-Oost			
West-Brabant-West			
West-Friesland			
Zaanstreek-Waterland			
Zeeland			
Zuid-Holland Zuid			
Zuid-Kennemerland			
Zuid-Limburg			
Zuid-Oost Brabant			
Zuid-Oost Utrecht			

* Vanuit de regio Zuidoost-Brabant heeft alleen gemeente Eindhoven ondersteuning ontvangen vanuit Aanpak Wachtlijnen. Waarbij zij de geleerde lessen verspreiden en verder brengen binnen de regio.

Hoofdstuk 4:

Regionale netwerken vormen de basis voor de beweging

Hoofdstuk 4:

Regionale netwerken als basis voor de beweging

Het stelsel bestaat uit veel organisaties, partijen en betrokkenen die zich richten op hun eigen belangrijke en logische doelstellingen. Door het ontbreken van een gezamenlijke verantwoordelijkheid versterken betrokkenen elkaars werk echter niet. En het risico: het maakt onderling samenwerken ingewikkeld(er) en kan goede zorg voor kinderen, jongeren en gezinnen in de weg zitten.

Een gezonde ontwikkeling van kinderen, jongeren en gezinnen en ondersteuning bij de opvoeding als dat op eigen kracht niet lukt, vraagt om betrokkenheid van veel partijen. Maar geen enkele partij kan dit alleen. Om het gemeenschappelijke doel te bereiken moet als netwerk worden samengewerkt vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Er wordt een grote toegevoegde waarde verwacht van dit soort netwerken. Tegelijkertijd is het bouwen van, en werken in, regionale netwerken voor velen een worsteling. Daarom heeft Aanpak Wachttijden ingestoken op regionale netwerken als basis voor de beweging.

Werken in een netwerk is niet eenvoudig, omdat het een continue balans vraagt tussen het belang van de eigen organisatie met formele taken én bijdrage aan gemeenschappelijke opgaven. Het gaat om vraagstukken die van iedereen zijn en toch ook weer van niemand: niemand is echt eigenaar van de totale opgave. Daarom is het hard nodig om vanuit een gezamenlijk netwerk de bijdrage te leveren voor kinderen, jongeren en gezinnen en de opgave(n) zo samen aan te pakken.

Om die reden is vanuit Aanpak Wachttijden ingezet op het versterken van het regionale netwerk en de onderlinge samenwerking, vanuit de complexiteit erkennende benadering.

Hoofdstuk 4: Regionale netwerken als basis voor de beweging

Betrokken partijen bij de aanpak

[Het overzicht van betrokken partijen \(zie figuur op pagina 21\)](#) is een weergave van de partijen die in de regio's meewerken en betrokken zijn bij het aanpakken van wachttijden of de bredere opgaven waarop wordt ingezet. Met alle initiatieven en verbindingen in de regio's is het onmogelijk om in een beknopt overzicht recht te doen aan alle partijen, zowel formeel als informeel, die samen de regionale netwerken vormen.

De regio's zijn overal betrokken, net als de gemeenten, van uitvoerend wijkteam, tot beleid en bestuur. De professionals in de jeugdzorg zijn ook breed betrokken. De verwijzers naar jeugdzorg zijn vrijwel overal aangesloten, al blijkt het lastig om huisartsen te betrekken. De praktijkondersteuners bij de huisartsen waren hierbij een linking pin. Ook de BEN's (Bovenregionale Expertisenetwerken) en RET's (Regionale Expertteams) nemen deel aan de ontwikkelingen in de regio's.

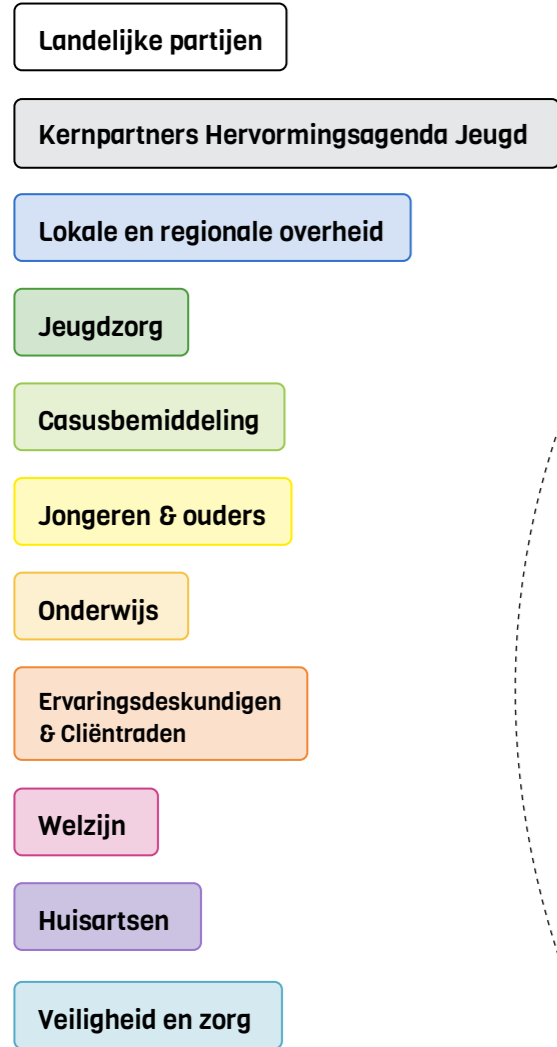
Afhankelijk van de knelpunten en kansen waarop is ingezoomd, zijn binnen de trajecten ook partijen uit de sociale basis breed vertegenwoordigd, zoals welzijn en onderwijs. En bij de trajecten op complexe scheidingen zijn ook de advocatuur en de rechtbank betrokken.

Om goed aan te sluiten op de leefwereld van kinderen, jongeren en gezinnen staan zij centraal in de trajecten. Ook werden regelmatig ervaringsdeskundigen betrokken bij de platforms en trajecten in de regio's.

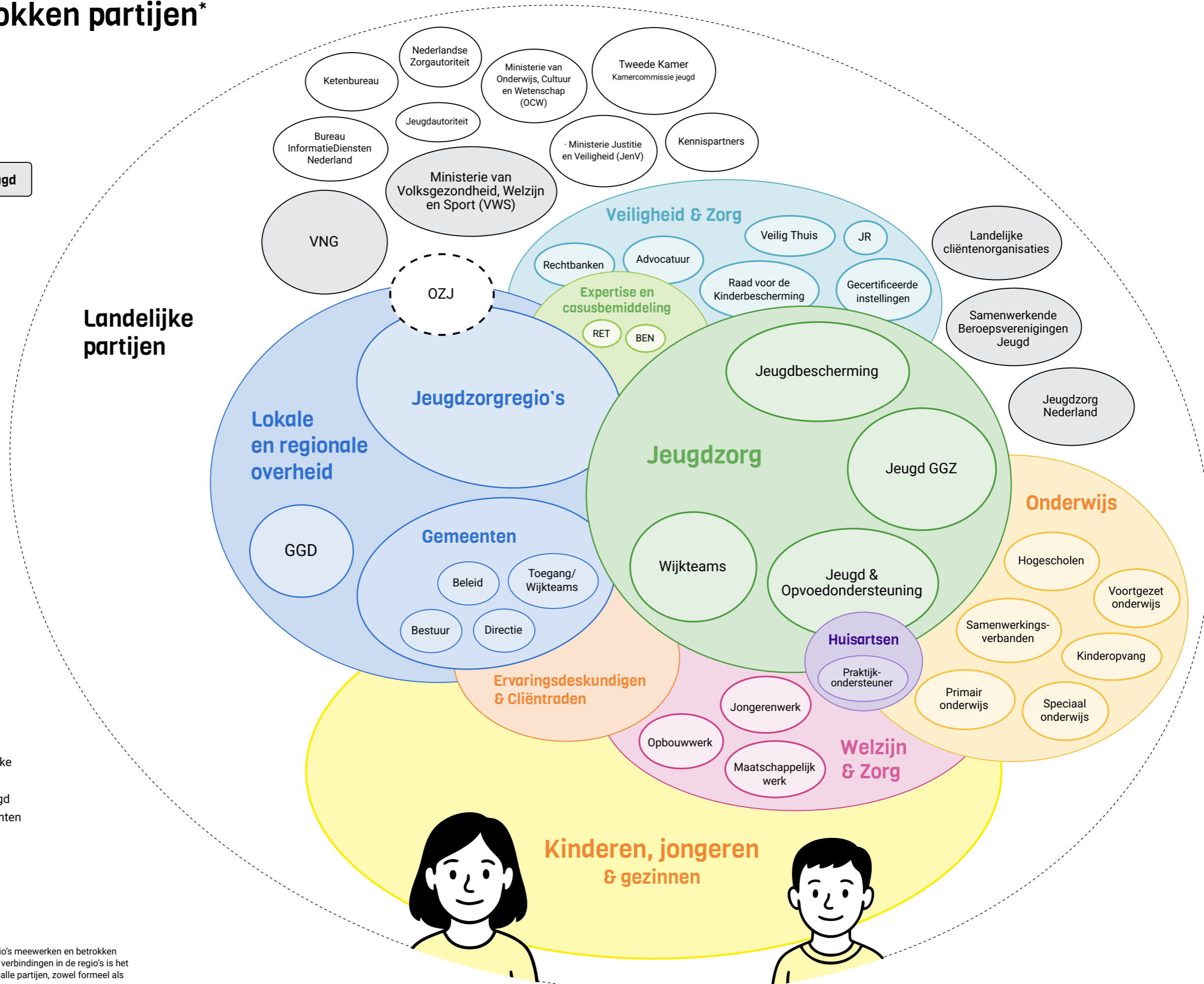
Naast al deze partijen waarmee in de regio's is gewerkt, waren de landelijke stakeholders en partners belangrijk om signalen mee te delen en om beleid verder vorm te geven. Om ontwikkelingen in de regio's te versterken, is het van belang dat landelijke structuren deze beweging ondersteunen. Transformatie van het jeugdzorgstelsel vraagt namelijk om een brede betrokkenheid op alle niveaus. Innovatie gedijt beter bij een krachtig ecosysteem met ruimte voor vernieuwing.

Visualisatie betrokken partijen*

Legenda

- Afkortingen:**
- RET: Regionaal Expertteam
 - BEN: Bovenregionaal Expertisenetwerk
 - JR: Jeugdreclassering
 - GGD: Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
 - OZJ: Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd
 - VNG: Vereniging van Nederlandse Gemeenten

* Dit overzicht geeft een beeld van de partijen die in de regio's meewerken en betrokken zijn. Dit overzicht is niet uitputtend. Met alle initiatieven en verbindingen in de regio's is het onmogelijk om in een beknopt overzicht recht te doen aan alle partijen, zowel formeel als informeel, die samen de regionale netwerken vormen.

Hoofdstuk 4: Regionale netwerken als basis voor de beweging

De effectiviteit en impact van een regionaal netwerk

Doordat verschillende betrokkenen samen aan een vraagstuk werken, kan er direct getoetst worden of dat wat bedacht wordt klopt. En of dat wat ingezet wordt wel werkt. Zo wordt gekomen tot betere oplossingen die breed gedragen worden.

Regio's zijn ondersteund bij het verwezenlijken van een gezamenlijke ambitie en overeenstemming over de opgave: Waarom werken we samen? En wat willen we écht bereiken voor kinderen, jongeren en gezinnen? Wat het in de samenwerking precies opleverde, is verschillend en afhankelijk van de context in de regio.

“Samenwerken is niet een doel, maar een middel om gezinnen beter te helpen. We zijn geen keten, maar zijn samen één stelsel waarin hulp vragen constructiever is dan grenzen bewaken.”

- Wendy van Neer (oud-projectleider Aanpak Wachtijden Gooi en Vechtstreek)

Voorbeelden van opbrengsten zijn:

Het innovatievermogen van de regio's die maatwerkondersteuning hebben ontvangen, is verbeterd. Dit betekent dat er minder in 'valkuilen' wordt gestapt, er meer lerend wordt ontwikkeld en er duurzaam wordt samengewerkt.

“Werken aan wicked problems, zoals de wachttijden in de jeugdhulp, vraagt om domeinoverstijgend samenwerken én een cultuurverschuiving in denken en doen. Binnen gemeenten praten we al jaren over continu leren en innoveren, maar zelden met concrete handvatten. De ontwerpers brachten precies dat: een duidelijke werkwijze met ritme, tools en spelregels, waardoor co-creatie met de praktijk, continu leren en gezamenlijk bijsturen normaal werd. Zo kwamen belemmerende patronen in onze regio scherp in beeld en konden we ze gericht bespreekbaar maken.”

- Cheryl Cordery (regionaal projectleider Aanpak Wachtijden regio Zuid-Kennemerland / IJmond)

Wat een kind of jongere nodig heeft, wordt zorgvuldiger en vanuit meerdere perspectieven bekeken. Dit verkleint de kans op niet passende verwijzing of doorverwijzing.

“Dat je maar tijdelijk met een gezin oploopt, moet vanaf het begin duidelijk zijn voor het gezin. Maar om goed uit te voegen als je een gezin overdraagt, moet je ook je partners goed kennen.”

- Annemarie van Rhijn (projectleider Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland)

Partners in de regio leerden elkaar kennen en gingen mét elkaar in gesprek, in plaats van praten over elkaar.

“Het is best een prestatie om alle consortia dezelfde prioriteiten te laten hebben. (...) Inmiddels zijn we al zover dat we elkaars perspectief ook begrijpen en naar elkaar toe bewegen.”

- Monique Bloemsa, zorginnovator Planet Young (consortia binnen ZKIJ)

Hoofdstuk 4: Regionale netwerken als basis voor de beweging

Vanuit een gedragen en eenduidige koers en bewuste afspraken over 'hoe samen' ontstond voor professionals en gezinnen: Beter samenwerking met het gezin en met elkaar, minder tegenstrijdige inzet of langs elkaar heen werken, meer rust en vasthouden aan deze koers bij crisissituaties, meer regie bij kinderen, jongeren en gezinnen, minder overnemen, passendere ondersteuning, meer gelijkwaardigheid. Minder onmacht, professionele eenzaamheid en meer samen.

"In de regio's zijn samenwerkingsplatforms ontstaan waarin jeugdhulpaanbieders, gemeenten, sociale basis, ervaringsdeskundigen, het onderwijs en lokale teams samen hebben gewerkt aan belangrijke vraagstukken waarmee wachttijden aangepakt worden. In deze regio's blijven de platforms bestaan, vaak in de vorm van kennis- en ontwikkelplatforms waarbinnen samen wordt gewerkt aan verdere vernieuwing en verbetering van jeugdzorg.

De betrokken mensen die ik heb gesproken ervaren grote meerwaarde in het delen van perspectieven, het gezamenlijk ontwikkelen en toetsen van beleid op de effecten in de praktijk en het samen zoeken naar verbeteringen. Door deze samenwerking leren mensen elkaar en elkaars context beter kennen, weten zij elkaar makkelijker te vinden en verschuift het gesprek steeds meer naar met elkaar in plaats van over elkaar"

- **Georgette Bouman** (projectleider Aanpak Wachttijden)

Er werden tussen partners onderling afspraken gemaakt over wie wat doet en over het doorverwijzen naar een partner-aanbieder met beschikbare plekken. Dergelijke afspraken leiden ertoe dat kinderen en jongeren sneller op de juiste plek komen, minder vaak worden doorverwezen en sneller passende hulp krijgen.

"Ik zie dat er in de regio's waar we actief zijn minder naar regels en beleid wordt gekeken en meer wordt gekeken wat echt helpt. Zo hoorde ik een verhaal waarbij een vader, met zelf de nodige problemen, en kind met behulp van een tijdelijke plek en ondersteuning zijn geholpen en dat er zo een uithuisplaatsing is voorkomen."

- **Frens Pries** (adviseur systemisch ontwerp Aanpak Wachttijden)

Er wordt meer gewerkt vanuit co-creatie. De uitvoering zit vaker aan tafel. Daardoor is er meer draagvlak voor innovaties en sluit die beter aan bij de dagelijkse praktijk van de professional en de gezinnen.

"In overleggen waar alle partijen aan tafel zitten, is de conclusie vaak hetzelfde: we moeten elkaar vaker spreken – juist over dingen buiten onze eigen silo."

- **Paul Meulendijks** (systemisch ontwerper Aanpak Wachttijden)

De leefwereld van de jongere wordt centraal gezet. Jongeren worden beter in positie gebracht en kunnen beter meedenken wat zij nodig hebben en of dat past. De oplossingen sluiten daarom beter aan en zijn effectiever.

"Ik ben blij met de input die we kregen vanuit de jongeren, omdat veel dingen die zij noemen breed toepasbaar zijn bij alle groepsbehandelingen van onze organisatie. Ik heb naar aanleiding van deze bijeenkomst in ieder geval ideeën opgedaan om onze informatiestroom naar nieuwe jongeren te verbeteren."

- **Annemarie van Rhijn** (projectleider Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland)

Hoofdstuk 5:

Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

Hoofdstuk 5:

Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

In alle regio's is onderzocht tegen welke knelpunten aangelopen wordt en is samen bepaald welke vraagstukken opgepakt zouden worden. Naarmate dit met meer regio's was doorlopen, werden soortgelijke knelpunten genoemd bij verschillende regio's. Om een overzicht aan te brengen, zijn deze geordend in de meest voorkomende knelpunten en oorzaken van wachttijden.

Dit overzicht is opgenomen in [bijlage 1](#).

Vervolgstappen werden gezamenlijk bepaald. Sommige regio's kozen ervoor om zich te richten op één specifiek vraagstuk, andere pakten regio's meerdere vraagstukken tegelijk op.

In totaal is er ingezet op 51 trajecten. Elk van deze trajecten hebben een eigen doel. In [het overzicht \(figuur op pagina 26\)](#) zijn alle trajecten per regio terug te vinden, geclusterd onder een overkoepelend thema.

Overzicht van regionale trajecten

○ Traject | Totaal **51** trajecten

Regio's:	Thema's					
	Versterken en aansluiten bij de sociale basis	Bredere analyse en behandelplan: Context in beeld	Integraal samenwerken en casusregie: 1 zorgpad 1 team	Geven van door- en uitstroom perspectief	Ruimte maken om ruimte te vinden	Beter inzicht en sturing: inzetten op wat werkt
Gooi & Vechtstreek	① ②	③ ④ ⑤	⑥ ⑦ ⑧ ⑨	⑩ ⑪		⑫ ⑬
Haaglanden				⑭	○	
Haarlemmermeer	⑮	○ ⑯ ⑰ ⑱ ○	⑲			
Hart van Brabant	⑳	○		㉑		
Holland Rijnland		㉒		㉓	○ ㉔	㉕
IJselland	㉖	○ ㉗	㉘	㉙ ㉚		㉛ ㉜ ㉝
Midden Holland				㉞		
Rivierenland	㉟	○	㊱	㊲		㊳
Rotterdam Rijnmond	○	㊴			㊵	
Twente	○ ○	○ ㊶	㊷	○		
West-Brabant West	㊸		㊹	○		
Zuid-Kennemerland / IJmond	㊺ ㊻ ㊼	○ ㊽	○			㊾
Eindhoven	㊿	○ ①	○	○		

Lijst van regionale trajecten

Gooi & Vechtstreek

- 1. Jeugdconsulten 2.0 in de school** ●
Er is laagdrempelige hulp op school georganiseerd voor vragen die niet met onderwijs te maken hebben.
- 2. Frame innovation methodiek** ●
Een methodiek die inzet op het werken vanuit waarden om tot de kern te komen binnen het thema zorg en onderwijs.
- 3. Systemische analyse** ●
Jeugdconsulten maken een bruikbare systemische analyse van het gezin bij aanmelding.
- 4. Gedragwetenschappers steunen** ●
Gedragwetenschappers helpen om vanuit rust feitelijke opties te onderzoeken bij dreigende uithuisplaatsing.
- 5. Complexe scheidingen** ●
Er zijn retrospectieve casusanalyses uitgevoerd waarbij naar rust en welzijn is gestreefd binnen complexe scheidingen.
- 6. Integraal team rond jong gezin** ●
Er wordt integrale ondersteuning en casusregie geboden aan gezinnen met jonge kinderen.
- 7. Kernteam complexe casuïstiek** ●
Het kernteam creëert rust in momenten van spanning en komt tot een brede analyse die koers bepaalt.
- 8. Grondhouding managers** ●
De ontwikkeling van instrumenten en handvatten om gezamenlijk vanuit de afgestemde grondhouding te werken.
- 9. Kwetsbare kinderen** ●
Retrospectieve casusanalyse over 'van afstand naar verbinding' in samenwerking rondom kwetsbare kinderen.
- 10. Laagdrempelig beschikbaar** ●
Gericht op het langdurig en laagdrempelig anticiperen op de draagkracht van kwetsbare jonge gezinnen.
- 11. Toekomstplan verblijf** ●
Het tijdig op gang brengen van een kwalitatieve dialoog ten behoeve van het toekomstplan met focus op 'terug naar huis'.
- 12. Regionaal data lab** ●
De opzet van een data lab om data effectief te benutten voor het verbeteren van beleid.
- 13. Werkgroep datakwaliteit** ●
Door middel van een iteratief proces verbeteren van de datakwaliteit van het berichtenverkeer. Met als doel betrouwbare jeugdzorgdata en minder administratieve lasten.

Haaglanden

- 14. Inventarisatie wachtlijstbeheer** ●●
Inventarisatie om na te gaan hoe wachtlijstbeheer vorm kan krijgen.

Haarlemmermeer

- 15. Jonge kind - overbrugging** ●●
Het ontwikkelen van aanbod voor kinderen die opvallen en achterblijven in ontwikkeling met het risico op schooluitval.

Legenda:

- = Versterken en aansluiten bij de sociale basis
- = Bredere analyse en behandelplan: Context in beeld
- = Integraal samenwerken en casusregie: 1 zorgpad 1 team
- = Geven van door- en uitstroom perspectief
- = Ruimte maken om ruimte te vinden
- = Beter inzicht en sturing: inzetten op wat werkt

- 16. Samenaarschap in het hulptraject** ●
De ontwikkeling van een middel dat ondersteunt bij het opbouwen van een gedragen gezin-behandelaar relatie ten behoeve van gedeeld eigenaarschap.
- 17. Team Brede Blik** ●
Een multidisciplinair team dat casuïstiek besprekingen uitvoert met brede blik principes. Gericht op leren wat werkt.
- 18. Jonge kind - expertisegroep** ●
Een multidisciplinair team dat casuïstiekbesprekingen uitvoert over de beste ontwikkelomgeving voor jongen kinderen.
- 19. Scheidingen** ●●
Gericht op het ontwikkelen en implementeren van visie op complexe scheidingen naar aanleiding van retrospectieve casusanalyse.

Hart van Brabant

- 20. Normaliseren Tilburg** ●●
De herontwikkeling van een grondhouding voor professionals met normaliserende principes.
- 21. Nazorg op school** ●
Gericht op het vasthouden van geleerde lessen en zo her-instroom in jeugdzorg te voorkomen.

Holland Rijnland

- 22. Gezamenlijke triage** ●
Het samenwerken tussen specialisten en jeugdteams.
- 23. Wanneer sluit je af?** ●●
Retrospectieve analyse op complexe casussen met de vraag: Wat is er mogelijk om af te schalen?
- 24. Collectiveren** ●
Gericht op het sneller helpen van meer gezinnen door meer in groepen te werken.
- 25. Inzicht in onderwijs-zorg** ●
Het koppelen van inzicht vanuit verschillende domeinen.

IJselland

- 26. Het lokale team van de toekomst** ●●
Het herontwerpen van het lokale team, om effectiviteit van het team te vergroten.
- 27. Verklarende analyse** ●
De regio wordt getraind in de Verklarende Analyse. Meedenken hoe dit geïmplementeerd wordt.
- 28. Samenwerkingsgesprek** ●
Een gesprek tussen consulent, behandelaar en gezin ten behoeve van het voeren van effectieve casusregie.
- 29. Eindigheid van zorg** ●
Retrospectieve casusanalyse over eigenaarschap en het leren dragen 'wat van jou is'.
- 30. VOTS** ●
Retrospectieve casusanalyse over elkaar vinden voor de crisis (voorlopige ondertoezichtstelling).

Let op! Elk traject verschilt in grootte, intensiteit, capaciteit en impact. Sommige regio's kozen voor meerdere of kleinere trajecten naast elkaar, andere regio's zetten intensief in op één opgave.

31. POH-jeugd monitor ●

Een monitor voor het krijgen van inzicht om daar vervolgens van te leren en te gebruiken voor sturing.

32. Werkgroep datakwaliteit ●

Door middel van een iteratief proces verbeteren van de datakwaliteit van het berichtenverkeer. Met als doel betrouwbare jeugdzorgdata en minder administratieve lasten.

33. Innovatiemonitor ●

De ontwikkeling en toepassing van een Innovatiemonitor.

Midden Holland

34. Complexe scheidingen ●

Gericht op visieontwikkeling, retrospectieve casusanalyse en uiteindelijke implementatie van de visie.

Rivierenland

35. Gecoördineerde instroom ●

De verkenning en versterking van de samenwerking tussen lokale teams en de sociale basis.

36. Gezamenlijke instap ●●

De verkenning van hoe de stap van verwijzing naar instroom bij aanbieders soepeler kan verlopen.

37. Duurzame uitstroom ●

De verkenning van wat nodig is om uitstroom met eigenaarschap en perspectief te kunnen waarborgen.

38. Werkgroep datakwaliteit ●

Door middel van een iteratief proces verbeteren van de datakwaliteit van het berichtenverkeer. Met als doel betrouwbare jeugdzorgdata en minder administratieve lasten.

Rotterdam Rijnmond

39. Interactieve sociale kaart ●●

De conceptontwikkeling van een product dat verwijzers meer en breder inzicht geeft in het zorglandschap.

40. Zorgbemiddelingstafel ●

Het wegwerken van de wachtlijst door samen met systeemaanbieders te kijken waar ruimte is.

Twente

41. Startpunt Jeugd ●●●●

Tijdens het wachten op specialistische GGZ worden jongeren geholpen om actief aan het herstel te werken, bijvoorbeeld door het veranderen van de leefstijl.

42. Twentse Platform Scheiding en Omgang ●●●

Onderdeel van het Twentse Platform Scheiding en Omgang waar de beweging naar voren wordt gemaakt. Om te kunnen ondersteunen als er nog niet (te) veel gebeurd is, maar ook om de drempel te verlagen als gaat het om relaties en scheidingen.

West-Brabant West

43. Dezelfde sociale basis ●

Actieonderzoek naar de gezamenlijke beweging naar voren: hoe gemeenten, jeugdhulpaanbieders, onderwijs en welzijnsorganisaties de sociale basis kunnen versterken om de instroom in de specialistische jeugdhulp te verminderen.

44. De menselijke maat ●●●

Verkennen wat werken vanuit de menselijke maat behelst en vraagt van professionals, beleid en samenwerking in de jeugdhulp.

Zuid-Kennemerland / IJmond

45. Veerkracht versterken ●

Actieonderzoek naar hoe we kinderen, gezinnen en hun netwerk kunnen versterken, zodat zij zelf (nog) veerkrachtiger met tegenslagen omgaan.

46. Context Versterken ●

Praktijkonderzoek naar het verbeteren van de samenwerking tussen ouders, school en jeugdhulp, zodat kinderen en gezinnen tijdig de juiste hulp ontvangen.

47. Zorg zonder labels ●●

Het voorkomen van zorgtrajecten gericht op het 'verkrijgen van een label'.

48. Gezamenlijk aanmeldgesprek ●●

Het doorsturen van kinderen en gezinnen naar de juiste hulp is zo organiseren dat ze snel en zonder gedoe bij de juiste persoon of plek uitkomen.

49. Werkgroep datakwaliteit ●

Door middel van een iteratief proces het verbeteren van de datakwaliteit van het berichtenverkeer. Met als doel betrouwbare jeugdzorgdata en minder administratieve lasten.

Eindhoven

50. Eindje verder ●●●●

Tijdens het wachten op specialistische GGZ worden jongeren geholpen om actief aan het herstel te werken, bijvoorbeeld door het veranderen van de leefstijl.

51. Retrospectieve casusanalyse in Eindhoven ●

Met retrospectieve casusanalyse is onderzocht of de analyse van de toegang tot jeugdhulp in Eindhoven leidt tot een juiste doorverwijzing naar de tweede lijn.

Opbrengsten regionale trajecten

In de regio's zijn binnen deze trajecten inhoudelijke stappen gezet. De beweging is op gang gebracht en wordt steeds verder doorgezet. De resultaten van het aanpakken van deze opgaven worden steeds meer zichtbaar en meer resultaten worden verwacht op de langere termijn. Zo werd en wordt nog steeds gewerkt aan duurzame verbetering, met als doel een betere ontwikkeling van kinderen en jongeren en het terugdringen van wachttijden.

Opbrengsten lopen uiteen van een kortere behandelduur, naar meer autonomie voor de professional, naar het voorkomen dat kinderen en jongeren en gezinnen in zorg komen en snellere inzet van passende zorg.

Voorbeelden van trajecten

Om meer beeld te krijgen bij hoe deze opgaven verschillend in de regio's zijn opgepakt wordt in dit overzicht een aantal trajecten beschreven langs drie onderdelen: Wat het traject inhoudt, wat het doel is en wat het (al) heeft opgeleverd.

Traject 8: Grondhouding in regio Gooi & Vechtstreek

Wat: In de regio Gooi & Vechtstreek is met betrokkenen uit de praktijk een gezamenlijke grondhouding ontwikkeld die de principes beschrijft van waaruit wordt gewerkt met kinderen, jongeren en gezinnen. Deze grondhouding is eenduidig en gezamenlijk gedragen.

Doel: De grondhouding legt een basis voor (anders) kijken, denken en doen en geeft daarmee richting aan samenwerking en handelen op alle lagen en voor iedereen werkzaam in het jeugd domein. Het is het fundament onder alle vernieuwingen en ontwikkelingen die in de regio op het gebied van jeugdzorg wordt ingezet.

Opbrengsten:

- De grondhouding beschrijft een manier van kijken waardoor betrokkenen in de regio een onderlegger hebben om vanuit rustgevende vaardigheden, ook in situaties van druk, bewuste keuzes te maken in samenwerking en interventies die passen bij de bedoeling.
- Deze grondhouding stelt in staat om steeds beter over de muren heen samen te werken op alle lagen in het jeugdzorgdomein van de regio. Het vervolgens verduidelijken van rollen, taken en bijdragen komt de kwaliteit van het werken aan het gezamenlijke vraagstuk ten goede.
- Er is ook een reflectietool ontwikkeld voor de implementatie van de grondhouding op basis van achterliggende waarden. Deze kan op verschillende manieren en op verschillende plekken gebruikt: in een hulpverleningsrelatie, in intervisie of werkbegeleiding, in overleggen of projecten. De tool beschrijft verschillende doeleinden en is altijd bedoeld om bewust te kijken, denken en doen in relatie tot de klus.
- Er is een start gemaakt met tien pilots waarbinnen de grondhouding het fundament vormt. Per pilot is een startbijeenkomst geweest waarin de grondhouding, teamvorming rond de pilot, verheldering van het plan en het formuleren van leervragen zijn besproken. Hierdoor konden de pilots op een gezamenlijk gedragen manier starten en had men direct de ervaring wat het effect is van werken vanuit de grondhouding.
- Er heeft zich een team gevormd als ambassadeurs van de grondhouding (inclusief reflectietool). Zij maken een plan om de grondhouding op verschillende plekken in 2026 verder te dragen en te laten leven. Zij hebben ook geoefend met het toepassen van de reflectietool. De reflectietool is in een oplage afgedrukt en wordt uitgedeeld.
- Er is een two-pager in omloop van de grondhouding. Inmiddels dragen vele betrokkenen deze mee en in de wandelgangen 'klinkt de grondhouding' steeds meer.
- Er is initiatief genomen om de grondhouding en die van Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming (gedwongen kader) naast elkaar te leggen en te gaan stroomlijnen in taal.
- Voor ouders en kinderen betekent dit dat zij vanuit alle betrokken hulpverleners een gezamenlijke en heldere koers zullen ervaren, gelijkwaardigheid en rust. Door de grondhouding werken betrokkenen beter met elkaar samen. Dit leidt tot betere inzet van hulp voor kinderen, jongeren en gezinnen.

Hoofdstuk 5: Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

Traject 14: Regionaal afwegingskader en monitor wachttijden in regio Haaglanden

Wat: Regio Haaglanden heeft actief deelgenomen in het leernetwerk en heeft advies en rapportages van Aanpak Wachttijden benut om te komen tot duurzaam beleid. In deze regio is in 2023 het Regionaal afwegingskader schadelijk wachten op jeugdhulp opgesteld. Dit afwegingskader helpt om de inzet van jeugdhulp te prioriteren en het goede gesprek te voeren. Hiermee kan op basis van verschillende criteria, zoals: een kindbeschermingsmaatregel, de leeftijd van het kind/ de jongere en de ernst van de problematiek, de jeugdhulp versneld worden ingezet. In 2024 is in samenwerking met het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) gefaseerd toegewerkt naar implementatie van het afwegingskader bij lokale teams, Veilig Thuis en jeugdhulpaanbieders. Deze organisaties zijn actief betrokken bij de verdere inhoudelijke en praktische uitwerking om zoveel mogelijk draagvlak te genereren.

De regio monitort halfjaarlijks de wachtlijsten en wachttijden en rapporteert de resultaten in de Regiovisiemonitor. Hiervoor wordt een uitvraag gedaan bij de jeugdhulpaanbieders. Om de administratieve lasten voor de aanbieders zo beperkt mogelijk te houden, wordt er halfjaarlijks een uitvraag gedaan. De aanbieders leveren de informatie aan op basis van een vragenlijst in een aanleverportaal.

Doel: Met het afwegingskader is het de bedoeling om schadelijk wachten te voorkomen. Door bij wachtlijsten in de jeugdhulp voorrang te kunnen geven aan kinderen en jongeren in kwetsbare situaties. De monitor biedt inzicht in wachttijden en wachtlijsten waarop de uitvoering binnen het aanpakken van wachttijden en breder beleid kunnen worden aangescherpt.

Opbrengsten:

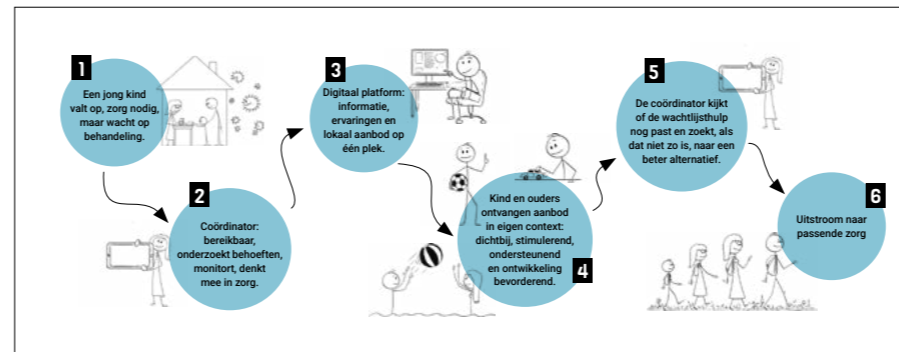
- Het afwegingskader helpt bij de prioritering van kinderen en jongeren die schadelijk (langer dan drie maanden, volgens de norm van de Inspectie) wachten op passende jeugdhulp.
- Kinderen en jongeren in kwetsbare situaties worden eerder geholpen doordat ze worden geprioriteerd.
- De partijen die deelnemen aan het aanpakken van wachttijden in de regio hebben inzicht in ontwikkelingen en kunnen hiernaar handelen.

Andere regio's komen tot een dashboard op basis van het berichtenverkeer, voor meer informatie zie [hoofdstuk 6 Inzicht en overzicht](#) over wachttijden.

Traject 15: Het Jonge Kind in regio Haarlemmermeer

Wat: In Haarlemmermeer wordt met de het traject 'het Jonge Kind' gericht op het verbeteren van de ondersteuning aan jonge kinderen (nul tot vier jaar) die snel en passend geholpen moeten worden, maar waarbij deze hulp niet altijd direct beschikbaar is. Er wordt gewerkt langs twee sporen: een multidisciplinaire expertgroep en een observatiegroep die zich buigt over overbruggingsaanbod. In de expertgroep bespreken partijen (domein) overstijgend wat de beste ontwikkelomgeving is om een kind of jongere zo snel mogelijk in de juiste setting te plaatsen. Anders dan voorheen gebeurt dit nu gezamenlijk aan tafel, met de intentie dat niet alleen kindfactoren centraal staan, maar ook de hulpbronnen binnen en rondom het gezin beter benut worden. Dit versterkt de draagkracht van gezinnen en verkleint de afhankelijkheid van behandeling als enige oplossing.

Parallel hieraan wordt in het overbruggingsaanbod onderzocht welke plekken er beschikbaar zijn en hoe het aanbod uitgebreid kan worden. Er is onderscheid gemaakt in vier doelgroepen op de wachtlijst. Voor één specifieke groep – leerplichtige kinderen die nog niet schoolrijp zijn – wordt een ontwerpaanpak uitgewerkt omdat het domeinoverstijgend kijken onvoldoende lukt in de huidige samenstelling (enkel professionals) van de observatiegroep. In september 2025 vond daarom een tweedaagse hackathon plaats, waarin perspectieven werden verbreed en er met aanbieders werd gezocht naar oplossingen die nú al uitvoerbaar zijn, omdat thuiszitten voor jonge kinderen schadelijk is.

Doel: Het doel is om jonge kinderen sneller en passender te ondersteunen door een integrale en domeinoverstijgende aanpak. Daarbij gaat het niet alleen om het vinden van behandeling, maar vooral om het creëren van de juiste ontwikkelomgeving waarin gezin, onderwijs, kinderopvang en zorg samen optrekken. Voor leerplichtige kinderen die nog niet schoolrijp zijn, worden samen partners een nieuw perspectief en concrete interventies ontwikkeld die bijdragen aan een soepele overgang naar school en een duurzaam ondersteuningsaanbod.

Opbrengsten:

- Een bredere blik op het jonge kind biedt nieuwe kansen:
 - Door niet alleen te kijken welke zorg er geboden kan worden, maar ook wat er verder nodig is in de ontwikkeling van het kind en de jongere en in ondersteuning/ begeleiding van de ouders, wordt de beweging gemaakt naar normalisering van problemen en meer veerkracht in (jonge) gezinnen.
 - Door hierin expertise van verschillende partijen te bundelen, ontstaat meer draagkracht binnen gezinnen en minder druk op de gespecialiseerde zorg. Dit maakt de ondersteuning duurzamer en effectiever.
- Het overbruggingsaanbod voorkomt dat kinderen langer thuis moeten blijven zonder passend perspectief.
- De hackathon heeft ruimte geboden voor innovatie en directe verbeteracties, waardoor sneller kon worden ingespeeld op urgente situaties. Er zijn gezamenlijke rode draden ontdekt waarmee de ontwikkelmogelijkheden van het jonge kind (ook gedurende de wachttijd) versterkt kunnen worden.
- De samengestelde observatie groep laat zien dat patronen van kijken naar kindfactoren en aanbod moeilijk te doorbreken zijn. Het aanjagen van anders kijken door het aanreiken van andere perspectieven is noodzakelijk geweest om het komen tot innovatieve ideeën te activeren.
- De ideeën die uit de hackathon zijn voortgekomen richten zich op het vergroten van ontwikkelkansen voor jonge kinderen, het verkleinen van de afhankelijkheid van zware zorg en het bijdragen aan het terugdringen van wachttijden, door de beschikbare tijd gericht en concreet te benutten.
- Met de concepten uit de hackathon is een voorlopige klantreis ontworpen die zichtbaar maakt op welke momenten in de wachttijd interventies echt verschil kunnen maken.

Hoofdstuk 5: Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

Traject 16: Samenaarschap in regio Haarlemmermeer

Wat: In Haarlemmermeer wordt met de het traject 'het Jonge Kind' gericht op het verbeteren van de ondersteuning aan jonge kinderen (nul tot vier jaar) die snel en passend geholpen moeten worden, maar waarbij deze hulp niet altijd direct beschikbaar is. Er wordt gewerkt langs twee sporen: een multidisciplinaire expertgroep en een observatiegroep die zich buigt over overbruggingsaanbod. In de expertgroep bespreken partijen (domein)overstijgend wat de beste ontwikkelomgeving is om een kind of jongere zo snel mogelijk in de juiste setting te plaatsen. Anders dan voorheen gebeurt dit nu gezamenlijk aan tafel, met de intentie dat niet alleen kindfactoren centraal staan, maar ook de hulpbronnen binnen en rondom het gezin beter benut worden. Dit versterkt de draagkracht van gezinnen en verkleint de afhankelijkheid van behandeling als enige oplossing.

Parallel hieraan wordt in het overbruggingsaanbod onderzocht welke plekken er beschikbaar zijn en hoe het aanbod uitgebreid kan worden. Er is onderscheid gemaakt in vier doelgroepen op de wachtlijst. Voor één specifieke groep – leerplichtige kinderen die nog niet schoolrijp zijn – wordt een ontwerpaanpak uitgewerkt omdat het domeinoverstijgend kijken onvoldoende lukt in de huidige samenstelling (enkel professionals) van de observatiegroep. In september 2025 vond daarom een tweedaagse hackathon plaats, waarin perspectieven werden verbreed en er met aanbieders werd gezocht naar oplossingen die nú al uitvoerbaar zijn, omdat thuiszitten voor jonge kinderen schadelijk is.

Doel: Het ondersteunen van kinderen, jongeren, gezinnen en professionals in het gezamenlijk uitdenken en vormgeven van een hulptraject. En zicht op welke concrete interventies en/of manieren van werken er te ontwikkelen zijn, die een kind, jongere, gezin en professional ondersteunen in het gezamenlijk uitdenken en opzetten van een (hulp)traject.

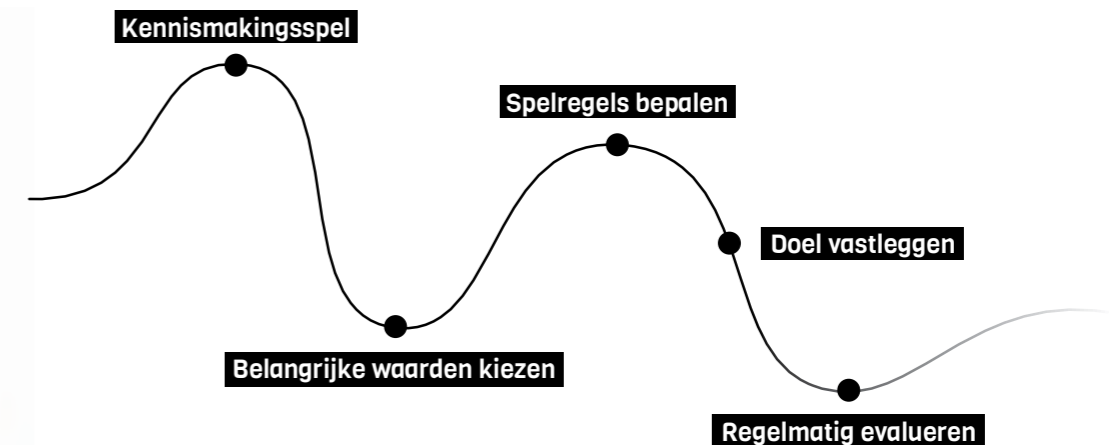
"Ik merk dat ik toch telkens in de hulpverlener rol schiet, de hulpvraag wil achterhalen. Terwijl dit deel juist gaat om gelijkwaardig kennismaken. Zodra ik op dit moment de hulpvraag ga analyseren is die gelijkwaardigheid weg"

- Professional uit Haarlemmermeer

Opbrengsten:

- Het blijkt dat gezamenlijke besluitvorming een belangrijke succesfactor is voor de effectiviteit van trajecten bij kinderen, jongeren en ouders. Doel is dat de kinderen, jongeren en het gezin vanaf de start van een hulpvraag deze gezamenlijke besluitvorming over het eigen traject wél ervaren.
- Daarom is gericht op het zo snel mogelijk bereiken van gezamenlijke besluitvorming om met commitment met de juiste hulpvraag aan de slag te gaan en om te voorkomen dat problematiek complexer wordt of er terugval plaatsvindt. Dit werkt ondersteunend aan methodieken die gericht zijn op een gedegen analyse van de hulpvraag, zoals de verklarende analyse.
- Een middel ontworpen door jongeren, ouders en professionals, in het klein getest bij gebruikers.
- De verwachting is dat dit een direct effect heeft op wachttijden: meer commitment en gerichtere aanpak van de hulpvraag leiden tot minder complexe, en minder recidive hulpvragen en daarmee tot effectiever en efficiënter werken, en kortere wachttijden.

Hoofdstuk 5: Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

Traject 24: Collectiveren in regio Holland Rijnland

Wat: In Holland Rijnland is de afgelopen anderhalf jaar ingezet op de beweging van individuele jeugdhulp naar collectieve, groepsgerichte vormen van jeugdhulp. In werkgroepen en inputsessies is samen met verschillende verwijzers, hulpverleners én jongeren onderzocht welke situaties juist vragen om groepsaanbod en waar dit meerwaarde heeft. Op basis van de inzichten zijn een eerste tiental pilots over groepsaanbod gestimuleerd en gevolgd. De rode draden hebben waardevolle inzichten opgeleverd en vormen de basis voor de toekomstvisie op collectiveren. Deze visie biedt richting aan aanbieders, jeugdteams en beleidsmakers bij de verdere ontwikkeling van passend aanbod.

Doel: Gezinnen sneller, effectiever en duurzamer helpen, met inzet van groepsaanbod waar dat kan, en met behoud van maatwerk waar dat nodig is. Door groepsgericht te werken ontstaat bovendien meer ruimte voor onderlinge steun tussen gezinnen en jongeren, wat aansluit bij de bredere beweging richting normaliseren en versterken van het eigen netwerk.

Opbrengsten:

- Door betere samenwerking en meer groepsgericht werken, worden kinderen, jongeren en hun ouders beter en sneller geholpen. Kinderen, jongeren en ouders ervaren meer onderlinge steun en minder sociaal isolement. Door herkenning van eigen hulpvragen bij anderen worden minder gevoelens ervaren van 'anders zijn' of 'alleen staan'. Het draagt bij aan 'normaliseren'. Maar ook het omgaan met bijvoorbeeld emoties, het proberen van andere gedrag of het leren van sociale vaardigheden lukt in bepaalde situaties beter in groepen dan in een individuele hulpverleningssituatie.
- Los van de vele inzichten en handvatten die zijn opgedaan, wordt de impact ook steeds tastbaarder: zowel in cijfers als in de beweging die we zien ontstaan bij professionals. Zo zijn er naar schatting inmiddels 20 nieuwe groepen gestart, waarvan een groot deel ook direct bijdraagt aan normaliseren en het versterken van de beweging naar voren.
- De samenwerking tussen jeugdhulpaanbieders en jeugdteams is zichtbaar verdiept. Enkele aanbieders hebben "op eigen kracht" een groot deel van hun aanbod gecollectiveerd, geïnspireerd door het traject van de regio.
- De regio is een duidelijke meerwaarde gaan zien van de ontwerpende en onderzoekende werkwijze, voor het beter en sneller helpen van kinderen, jongeren en gezinnen.
- Door vanuit gezamenlijk leren en experimenteren te werken, ontstaat niet alleen inhoudelijk resultaat, maar ook een cultuur van samenwerking en vernieuwing. Momenteel onderzoekt de regio op welke andere thema's deze aanpak kan worden voortgezet.

Traject 28: Het Samenwerkingsgesprek in regio IJsselland

Wat: Het Samenwerkingsgesprek is een interventie die samen met jeugdconsulenten en behandelaren is ontwikkeld in de regio IJsselland. Aansluitend op, of na de intake van een kind of jongere plant de jeugdconsulent (professional die kinderen, jongeren en gezinnen helpt) dit Samenwerkingsgesprek met de behandelaar en/of het gezin. In het gesprek wordt herhaald waar met elkaar naartoe gewerkt wordt. Vervolgens wordt besproken hoeveel casusregie (proces van overzicht bewaren) er nodig is in het gezin, en afhankelijk daarvan worden de rollen en taken besproken aan de hand van het ontwikkelde 'Rollen- en taken spel'. Vanwege de tevredenheid over de manier van werken wordt de werkwijze de komende periode breder ingevoerd.

Doel: Het voeren van effectieve casusregie. Onder andere door elkaar beter te leren kennen, het uitspreken van verwachtingen en het maken van afspraken.

Opbrengsten:

- Effectieve casusregie zorgt voor passende hulp voor het gezin doordat samen de verantwoordelijkheid wordt gedragen.
- Gezinnen krijgen meer grip op hun situatie door sterkere casusregie en kunnen zo snel als mogelijk weer zelf verder.
- De behandelduur is korter waardoor op termijn wachttijden verminderen.

Hoofdstuk 5: Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

Traject 42: Loket relaties en scheidingen in regio Twente

Wat: In Twente heeft een groot deel van de kinderen en jongeren in de jeugdhulp te maken met een complexe scheiding, waarbij langdurige en heftige conflicten tussen ouders centraal staan. Hoewel er aanbod is voor zorg en ondersteuning aan kinderen en jongeren, ligt de kern van het probleem vaak in de negatieve dynamiek tussen ouders.

Daarom is gekozen voor een fundamenteel andere werkwijze. De aanpak richt zich niet primair op het intensiveren van hulp aan het kind en de jongere zelf, maar op het brengen van rust, stabiliteit en welzijn in het hele systeem rondom het kind: ouders, familie, onderwijs, hulpverlening en gemeentelijke partners. Dit gebeurt door te werken vanuit een gedeelde regionale visie en domein overstijgende samenwerking, zowel beleidsmatig als in de praktijk.

Doel: Het doel is dat ieder kind en elke jongere waarvan de ouders (gaan) scheiden veilig, stabiel en onbelast kunnen opgroeien. Dat vraagt om rust en welzijn als belangrijkste uitgangspunt, een gedeelde visie, taal en werkwijze bij alle betrokken domeinen, samenwerking die voorkomt dat trajecten versnipperen of escaleren en het voorkómen van (zwaardere) jeugdhulp in plaats van uitsluitend behandelen.

Hierbij gaat het nadrukkelijk niet om “meer of betere zorg” voor het kind alleen, maar om een andere manier van kijken, organiseren en interveniëren.

Opbrengsten:

- De intensivering van de samenwerking en de focus op rust en welzijn zorgen voor een stevig fundament waardoor kinderen minder vaak in zorg komen omdat hun thuis- en leefomgeving veiliger en rustiger wordt.
- Een duidelijke regionale visie: de partners in Twente werken vanuit een gezamenlijke en blijvend verankerde koers, waardoor beleid en uitvoering elkaar versterken.
- Anders organiseren en beleid aanpassen: De visie is vertaald naar concrete beleidskeuzes en organisatievormen, wat zorgt dat de aanpak toekomst vast is en niet afhankelijk van losse projecten.
- Tijdens een brede werkconferentie is nagegaan of deze aanpak ook zichtbaar effect heeft op het welzijn van de kinderen bij hun ouders en of kinderen zich goed doorontwikkelen op school. Deze vragen zijn geënquêteerd en kinderen, ouders en professionals zien op beide onderdelen sterke verbetering. Ook blijkt uit een enquête dat:
 - Kinderen beter functioneren op school,
 - Zij zich prettiger voelen bij één of beide ouders,
 - Zij meer ruimte ervaren om kind te zijn.
- Praktische hulpmiddelen voor professionals. Waaronder het werkboek ‘Scheiden op School’ met theorie, voorbeelden en concrete handelingssuggesties, en aanvullende materialen voor loketmedewerkers, medewerkers bij de intake en hulpverleners om vroeg en effectief te handelen.
- De regionale visie en aanpak complexe scheidingen is een samenwerking van Aanpak Wachtlijnen Jeugd Twente, PACT scheiden zonder Schade Almelo – Borne en Via Nova Coaching.
- Ook in de regio’s Haarlemmermeer en Midden Holland werkte Aanpak Wachtlijnen aan een fundamenteel andere benadering van complexe scheidingen.

“De inzet op scheidingsproblematiek levert mij tot nu toe vooral een fijn gevoel van betekenis en energie op. Samen werken aan een gezamenlijke visie voor de regio waarin kinderen minder schade ervaren tijdens en na een scheiding, is ontzettend waardevol en leerzaam. Ik merk hoeveel betrokkenheid en beweging er in Midden Holland zit. Met de juiste begeleiding en duidelijke kaders ontstaat er echt stuwkracht om dit als regio samen op te pakken. De casusanalyses voeden deze ontwikkeling en geven richting aan een mooie leerbeweging die we met elkaar maken. En zo voelt het ook: alsof we samen iets in gang zetten dat duurzaam verschil gaat maken.”

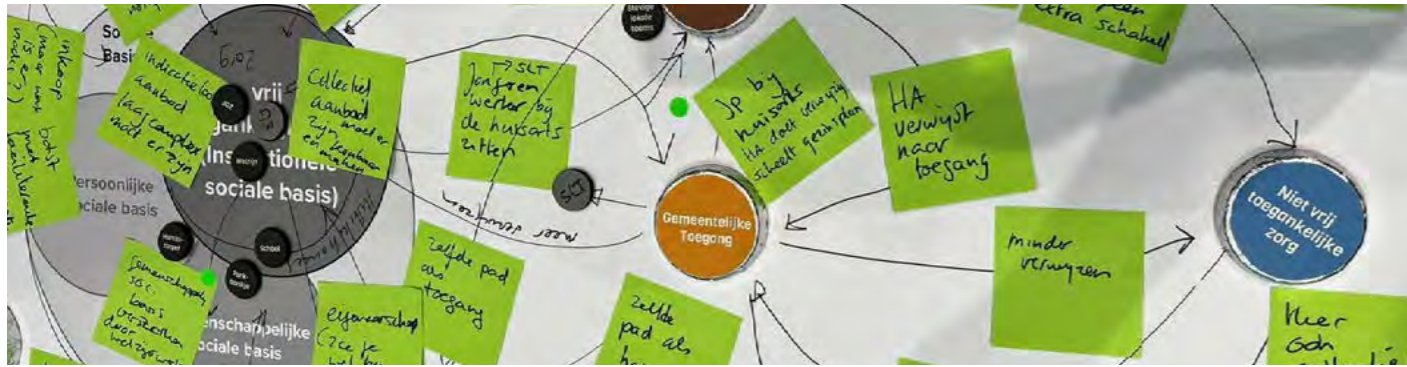
- Marieke van der Heijde (Projectleider Aanpak Complexe Scheidingen in regio Midden Holland)

Hoofdstuk 5: Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

Traject 43: Dezelfde Sociale basis in regio West-Brabant West

Wat: In regio West-Brabant West werken gemeenten, aanbieders en partners uit de sociale basis samen aan een gedeelde ambitie: een netwerk van voorzieningen en relaties dat gezinnen ondersteunt om dichtbij huis oplossingen vinden. In de praktijk werd verkend wat 'dezelfde sociale basis' betekent. Niet als uniforme structuur, maar als gedeelde ambitie: hoe zorgen we dat ieder kind, elke jongere en elk gezin, in elke gemeente gelijke kansen heeft en toegang heeft tot ondersteuning?

Doel: Een gezamenlijke taal en werkwijze rond de sociale basis vanuit verschillende lokale contexten. Gemeenten en partners willen beter begrijpen wat er nodig is om samenhang te creëren tussen de voorliggende en niet vrij toegankelijke zorg, zodat kinderen en jongeren minder snel instromen in de jeugdhulp en eerder uit zorg kunnen.

Opbrengsten:

- In dialogosessies met organisaties uit het hele sociale veld is gezamenlijk in kaart gebracht welke bewegingen belangrijk zijn voor het versterken van de sociale basis, welke bijdrage iedere partij daaraan kan leveren en wat zij van anderen nodig hebben. Hiermee werd zichtbaar wat de thema's zijn en hoe de dynamiek tussen partijen werkt. Uit deze verkenning kwamen vier kansrijke thema's: ieder kind dezelfde kansen, verbonden vrij toegankelijke jeugdzorg, verwijzer en niet vrij toegankelijke jeugdzorg, vindbaar aanbod en voorliggende collectieve zorg die richting geven aan vervolgcities.
- De opbrengst is dat er een dieper, gedeeld inzicht is ontstaan in het complexe samenspel van de sociale basis. Ook groeit het besef dat dit geen systeem is om simpel te bouwen, maar een netwerk dat samen wordt onderhouden, waarin ieder vanuit zijn rol beweging kan brengen.
- Op termijn verwachten we een beter samenspel tussen de partijen in de sociale basis en de regio waardoor deze makkelijker vindbaar zal zijn voor gezinnen en beter zal aansluiten bij datgene waar gezinnen behoefte aan hebben.

Traject 44: Menselijke maat in regio West-Brabant West

Wat: In de regio West-Brabant West is verkend wat begrippen als normaliseren en menselijke maat in de praktijk betekenen. Van abstracte begrippen vertaald naar herkenbare voorbeelden en handvatten: hoe ziet het eruit? Wat vraagt het van ons? En hoe kan ik zelf als mens én in mijn rol bijdragen?

Doel: Het doel was om definities en uitgangspunten om te zetten naar een praktische taal en werkwijzen die in de uitvoering bruikbaar zijn en ingezet worden.

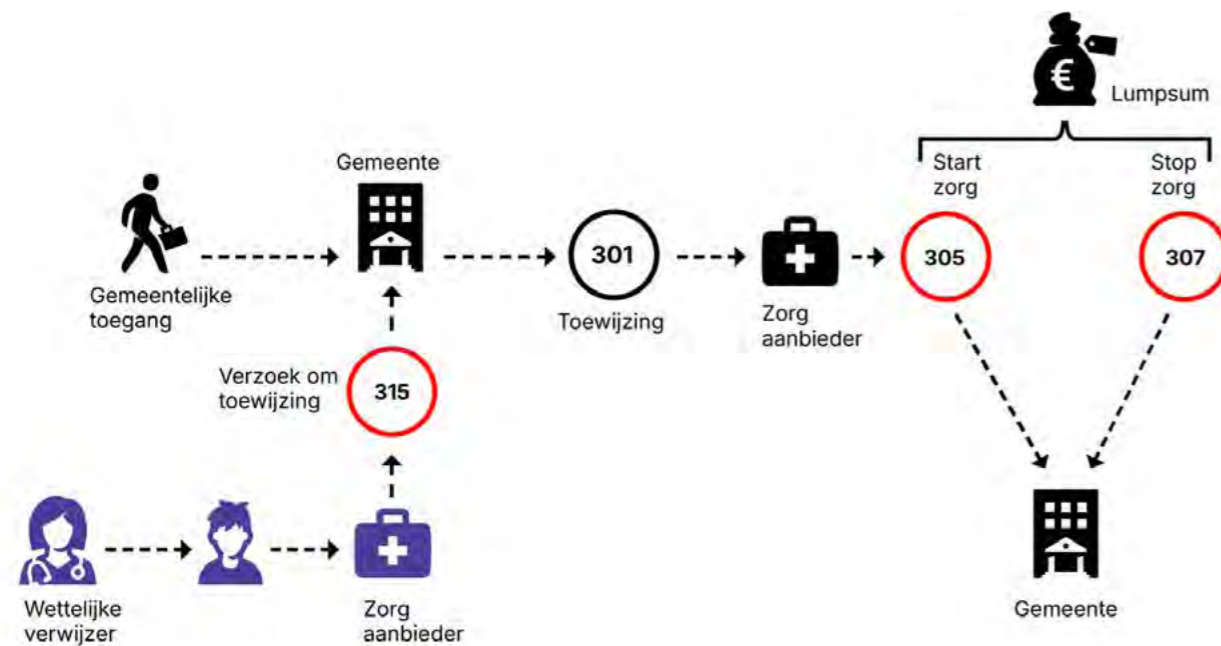
Opbrengsten:

- Uit de casussen kwamen terugkerende patronen en inzichten naar voren, zoals dat organisaties elkaar vaak pas bij de crisis vinden.
- Het werken met de menselijke maat hielp om dit eerder te zien en bewuster keuzes te maken in houding en handelen wat weer effect heeft op de kwaliteit van hulp en zorg voor kinderen, jongeren en ouders.
- Een gedeeld besef is gegroeid over dat de menselijke maat niet alleen gaat over wat we doen, maar vooral over hoe we aanwezig zijn op momenten die ertoe doen. Vaak zit de verandering juist in kleine, alledaagse keuzes die voor gezinnen een groot verschil maken. Dit besef heeft geleid tot andere gesprekken en gerichtere aanknopingspunten om dit in het handelen van alle betrokkenen meer aandacht te geven en bewustwording op te creëren.
- Ook voelen kinderen, jongeren en gezinnen zich meer gezien en gehoord doordat op een gelijkwaardige manier samengewerkt wordt.

Hoofdstuk 5: Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

Traject 48: datakwaliteit Zuid Kennemerland IJmond

Wat: In regio Zuid Kennemerland IJmond wordt gewerkt aan de verbetering van de datakwaliteit van het berichtenverkeer (het digitaal uitwisselen van informatie tussen gemeenten en jeugdhulpaanbieders). Met betere kwaliteit data zal een actueel en betrouwbaar beeld ontstaan en kan slimmer samengewerkt worden in de regio.

In een gezamenlijke werkgroep met een afvaardiging van gemeentelijke backoffices en zorgadministraties zijn de administratieve berichten onderliggend aan het leveren van de jeugdzorg besproken. Er is zowel inhoudelijk naar de berichten gekeken als naar het moment waarop deze binnen de gemeentelijke of jeugdhulpaanbieder context wordt verzonden. Resultaten zijn geborgd in een document en structurele samenwerkingsmomenten om te leren groeien en verbeteren.

Doel: Beter beleid maken en sneller, met minder administratie, passende hulp bieden aan kinderen, jongeren en gezinnen.

Opbrengsten:

- Er is een werkgroep opgezet waarin gemeenten en jeugdhulpaanbieders actief zijn met gedragen samenwerkingsafspraken.
- Op basis van een analyse met consortia en de regio is er overzicht gekomen van de huidige knelpunten in (de samenwerking rondom) het berichtenverkeer.
- Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt rondom borging en een concept borgingsdocument met afspraken en adviezen om de resultaten duurzaam te verankeren: van incidentmanagement naar samenwerken.
- Er zijn kortere lijntjes tussen betrokkenen: waar dit eerder niet gebeurde en er alleen contact was naar aanleiding van escalaties, zoeken werkgroep leden elkaar nu op en worden nieuwe vraagstukken in deze groep besproken.
- Werkgroep leden zijn 'ambassadeur' op dit thema binnen hun eigen organisaties.
- Door uniforme definities te maken rondom het sturen van een verzoek om toewijzing, een toewijzing en start/stop berichten is de onderliggende data voor wachttijden betrouwbaarder geworden.
- Op de verschillende berichten zijn verbeterpunten opgesteld die leiden tot minder uitval.
- Een landingsbaan voor samenwerking voor aankomende vraagstukken vanuit onder andere de Hervormingsagenda jeugd, maar ook nieuwe contractafspraken met administratieve impact.

Uiteindelijk zorgen bovenstaande opbrengsten dat beleidskeuzes over wachttijden voor kinderen, jongeren en/of gezinnen gebaseerd worden op betrouwbare informatie en daarbij de juiste problemen worden aangepakt. Ook kunnen individuele hulpvragen van kinderen door deze betrouwbaardere informatie ook écht verwezen worden naar de plek met de minste wachttijd. En wanneer wachttijden gebaseerd op betrouwbare informatie gemeente overstijgend zichtbaar oploopt (nadat ook de gemeenten uniform werken), kan regionaal het gesprek aangegaan worden met jeugdhulpaanbieders waaruit verbeterpunten kunnen volgen.

Hoofdstuk 5: Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

Traject 50: Eindje Verder in gemeente Eindhoven

Wat: In de regio Eindhoven werken verschillende GGZ en voorveldorganisaties (GGzE, Apanta, Youz, Oog, WIJEindhoven, Lumens (Dynamo) en Stroomz) samen aan een nieuwe manier van zorg/hulp inzet in het kader van Eindje Verder. Deze innovatieve aanpak binnen de jeugdzorg en jeugd-GGZ speelt in op lange wachttijden. Nog vóór de behandeling begint, direct na de verwijzing, starten jongeren met herstelactiviteiten. Dit doen ze samen met hun netwerk en bestaande voorzieningen. Via coaching wordt breed gekeken naar het leven van de jongere en in themabijeenkomsten wordt de leefstijl besproken (waaronder slaap, sociale media en vriendschappen). Zo krijgen jongeren sneller steun, behouden zij regie en worden hun netwerken versterkt.

Doel: Het terugdringen van wachttijden in de jeugd-GGZ en het bieden van direct perspectief aan jongeren.

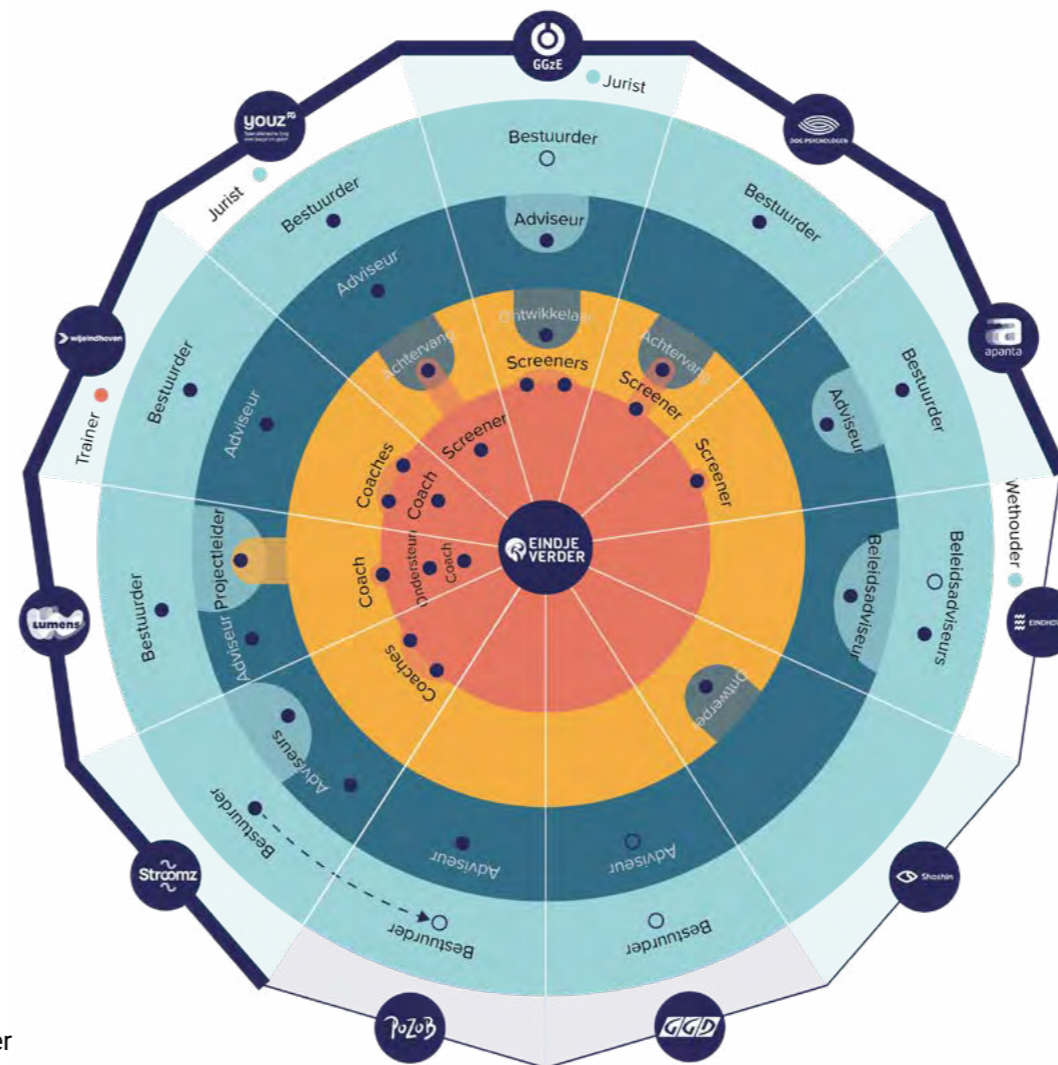
Opbrengsten: Door de wachttijd actief te benutten, wordt verergering van klachten voorkomen, krijgen jongeren meer regie over hun traject en wordt de GGZ-hulpvraag beter afgebakend. Hierdoor wordt de professional in de GGZ sterker ondersteund. Het initiatief maakt de jeugdzorg toekomstbestendig door het 'voorveld' – zoals welzijnsorganisaties, huisartsen en de netwerken van jongeren – structureel te verbinden met de tweede lijn. Dit draagt bij aan snellere en effectievere zorg, versterking van lokale netwerken en een duurzame transformatie van de jeugdzorg.

De opbrengst van Eindje Verder is zichtbaar op zowel individueel als systeemniveau:

- Voor jongeren betekent het minder klachten tijdens de wachttijd, meer steun vanuit hun netwerk en een betere voorbereiding op behandeling. Soms blijkt intensieve GGZ-behandeling zelfs niet meer nodig.
- Voor professionals levert het sterkere samenwerking en betere afstemming op.
- Gemeenten profiteren van een toekomstbestendiger jeugdzorgsysteem waarin wachttijden korter zijn en dure specialistische zorg minder vaak nodig is.

Hiermee laat Eindje Verder zien dat een co-creatieve, systemische aanpak daadwerkelijk leidt tot effectievere zorg, bredere maatschappelijke impact en in dit kader tot kortere wachttijden. Eindje Verder is een project dat na inzet van Aanpak Wachttijden verder is ontwikkeld binnen het Deltaplan van de gemeente Eindhoven in samenwerking met Shoshin.

Een vergelijkbaar initiatief vond plaats in [Twente \(Startpunt Jeugd\)](#).

Organogram Eindje Verder

Hoofdstuk 5: Regionale vraagstukken aangepakt met trajecten

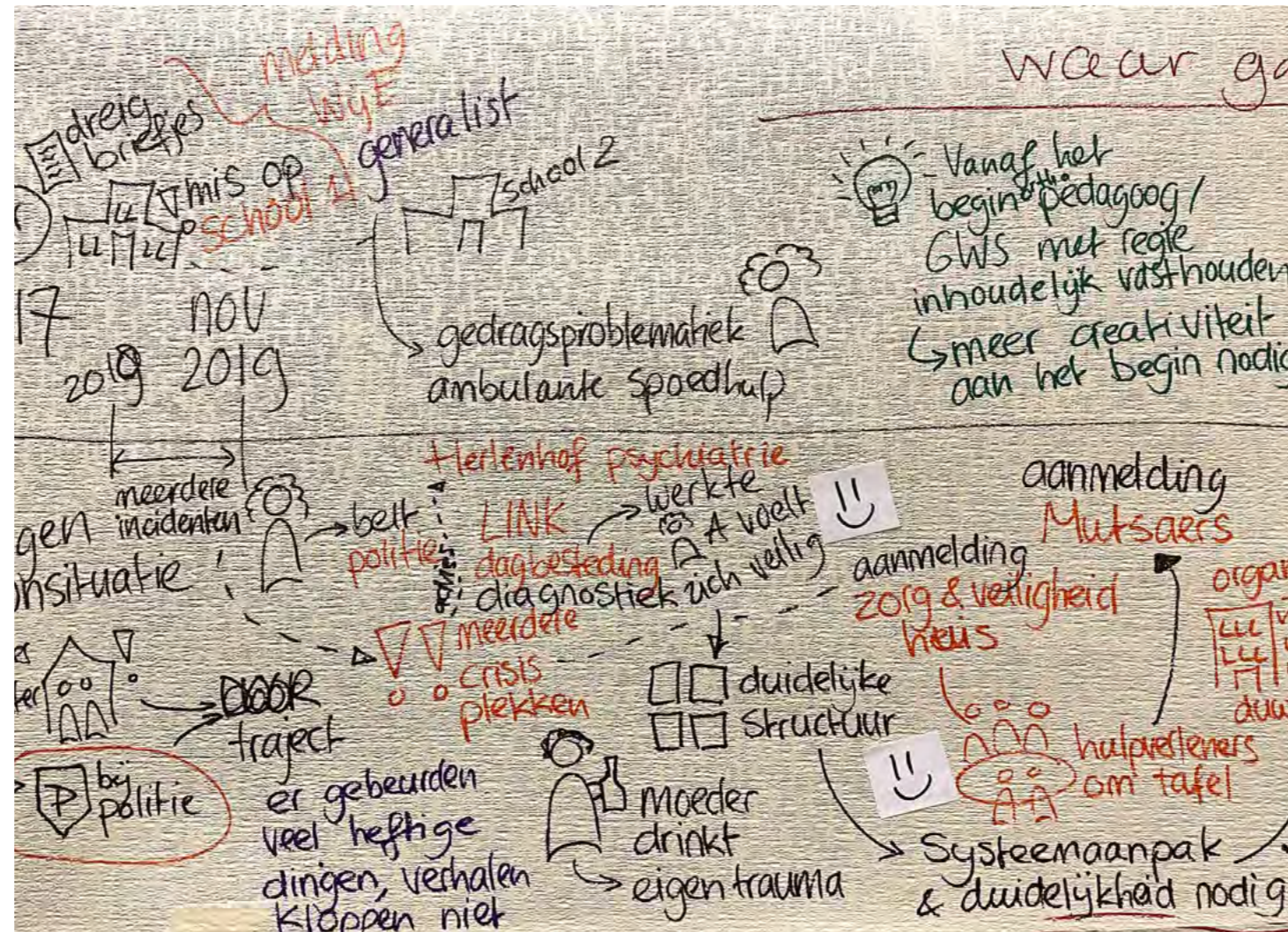
Traject 51: Retrospectieve casusanalyse in gemeente Eindhoven

Wat: De praktijklijn ondersteunde Gemeente Eindhoven op geleide van de vraag: 'Leidt de analyse in de Toegang tot een passende doorverwijzing naar de Tweede Lijn?'

Aan de hand van vijf retrospectieve casusanalyses waarbij alle betrokkenen per casus werden uitgenodigd, werd het verloop van de cases van start tot en met de intake bij de betreffende jeugdhulpaanbieder onderzocht. Dit werd gedaan aan de hand van een gezinstekening en een tijdlijn hoe de analyse tot stand was gekomen, op welke manier was samengewerkt, hoe het proces verliep, welke interactiepatronen zichtbaar werden en of de doorverwijzing vervolgens passend was. In vijf sessies werd gezien dat de analyses niet leidde tot een passende doorverwijzing. De conclusie was met name dat er vanaf de start geen tijd/ruimte werd genomen om een brede, systemische analyse te maken waardoor het aan (gezamenlijke) koers ontbrak. Er werd met name gehandeld op de crisis waardoor snel handelen en vanuit eilandjes werken de overhand namen.

Op basis van deze uitkomsten dacht Eindhoven na over een logische en helpende ontwikkelrichting. Deze werd gericht op het beter inrichten van een proces aan de voorkant – tijd, ruimte voor brede analyse / vakbekwaamheid hierop – met als doel: 'voor de crisis uit een gedragen analyse en koers waar een eventuele doorverwijzing op aansluit'.

Doel: Retrospectief onderzoek van casuïstiek om antwoord te kunnen geven of de analyse in de toegang leidt tot een passende doorverwijzing.

“Het is belangrijk dat professionals hun werk goed en met rustgevende vaardigheden kunnen doen. Geen gezin is hetzelfde en hulp bieden vraagt zorgvuldigheid en bescheidenheid. Ik zie dat dit vaak niet lukt in de praktijk. Daarom is het van belang om te investeren in voorwaarden die professionals in hun kracht ondersteunen. Het gaat over voorwaarden zoals investeren in vakmanschap, het erkennen en waarderen van professionele autonomie en het gedragen worden door de organisatie. Beleid en regels moeten dienend zijn aan het proces. Denk daarbij aan: tijd, ruimte en afspraken voor een goede, brede en gezamenlijke analyse vanaf de start. Daarnaast is het faciliteren van leren, reflecteren en werken met ervaringsdeskundigheid van belang.”

- Sonja Hopmans (Begeleidingskundige en Adviseur Praktijklijn)

Opbrengsten:

- De medewerkers hebben ruimte en ondersteuning gekregen bij het vroegtijdig maken van een brede analyse.
- Er is via train-de-trainer geïnvesteerd in de kwaliteitsborgers om retrospectieve leersessies te geven aan generalisten en samenwerkingspartners. De methode wordt op verschillende plekken ingezet om dynamiek te duiden en te vertragen en verdragen waar nodig: niet gelijk oplossen en in actiestand, maar een goede analyse maken waarbij de inwoner eigenaar blijft van het eigen probleem.
- Er is meer inzicht in elkaars handelen en perspectief én ieders eigen handelen binnen een samenwerking rondom de kinderen, jongeren en het gezin.
- Professionals hebben gewerkt aan het verbeteren van hun handelen (vakmanschap). Dit heeft invloed op de hulp en zorg die beter aansluit op de kinderen, jongeren en gezinnen. En het heeft invloed op het handelen binnen andere, soortgelijke situaties.
- In het kader van doorlopend leren en het vergroten van vakmanschap geeft WIJEindhoven elk jaar WIJDagen. In november 2025 zijn er ook workshops gegeven met als thema: 'Intervisie is leren voelen'.

Hoofdstuk 6:

Inzicht en overzicht in de wachttijden

Van inzicht naar koers

De oorspronkelijke opgave van Aanpak Wachttijden was het terugdringen van wachttijden in de jeugdzorg op basis van goed inzicht en overzicht. Het doel was om een landelijk beeld van wachttijden te creëren, opgebouwd uit regionale beelden. In de praktijk bleek dit een intensieve zoektocht, waarin veel is geleerd over de complexiteit van het vraagstuk. In een gedecentraliseerd stelsel werken regio's met eigen afspraken en definities, waardoor een uniform landelijk beeld binnen de kaders van Aanpak Wachttijden niet haalbaar bleek.

Uit deze zoektocht is echter waardevolle kennis voortgekomen over wat wél werkt: het versterken van de informatiepositie van de regio's als basis voor een gezamenlijke datastrategie. De belangrijkste mijlpalen uit deze ontwikkeling – inclusief acties, lessen en koerswijzigingen – zijn weergegeven in de tijdlijn (zie figuur A).

Sturen op jeugdzorg met betrouwbare data: het kan wél!

Ontdek welke kansrijke beweging er momenteel gaande is om hét kernprobleem van inzicht in wachttijden in onze zorgregio's aan te pakken: onbetrouwbare data. [Lees de eerste ervaringen en de oproep van Aanpak Wachttijden](#) aan politiek, bestuur, beleid en uitvoering om deze hoopvolle beweging te ondersteunen.

Figuur A: tijdlijn

Juni – Sept 2021: Initiële vraag inzicht wachttijden

- Tweede Kamer vraagt landelijk inzicht in wachttijden.
- Extra middelen beschikbaar, OZJ start landelijke aanpak.
- Regio's konden hun informatiebehoefte niet duidelijk formuleren; urgentie verschilde.
- Landelijk beeld daardoor niet mogelijk.

Nov 2021 – Mei 2022: Vraag uit Rijnmond

- Acute vraag naar inzicht wachttijden in specifiek zorgsegment.
- Uitvraag bij aanbieders, monitor opgezet.
- Resultaat: gedeelde verantwoordelijkheid en gezamenlijke dialoog over wachtenden.
- Aanpak breidde uit naar Twente en Eindhoven, maar bleek elders nog niet haalbaar.

Okt 2021 – Juni 2023: Landelijk dashboard wachttijden

- Samen met ketenpartners ontwikkeling dashboard op basis van berichtenverkeer.
- Juridische obstakels, gebrek aan eenduidige definities en datakwaliteit.
- AW had beperkte data-expertise; gemeenten investeerden tijd.
- Dashboard technisch gereed maar niet landelijk ingevoerd -> randvoorwaarden en beheer niet op orde.

Nov 2023: Teruggeven opdracht aan VWS en VNG

- Landelijk inzicht bleek niet haalbaar door verschillen en beperkingen in data.
- Opdracht overgeheveld naar Hervormingsagenda Jeugd, onderdeel data en monitoring.
- Ambitie voor landelijk beeld bleef, nu bij VWS/VNG (werkgroepen standaardisatie en data & monitoring).

Aug – Dec 2023: Onderzoek definities wachttijden

- Geen eenduidig antwoord op: wanneer start wachttijd? (toegang, verwijzing, toewijzing).
- Eindhoven koppelde lokale toegang aan berichtenverkeer -> breder perspectief.
- Regio's moeten definities zelf aanscherpen; landelijke afstemming gewenst.

Okt 2023 – Apr 2024: Haalbaarheidsstudie

- Conclusie: zonder landelijke productstructuur geen vergelijkbaarheid.
- Gemeenten maken uiteenlopende afspraken -> data niet uniform.
- Aanbevelingen: standaardisering, datakwaliteit verbeteren, definities landelijk vastleggen.

Juni 2024 – Eind 2025: Regionaal dashboard

- TAW ondersteunt gemeenten en regio's bij ontwikkeling van regionale dashboards m.b.v. data- en informatiespecialisten
- AW ondersteunt dit met data- en informatiespecialisten.
- BIDN levert opgeschoonde ketendata -> hergebruik van dashboards mogelijk.

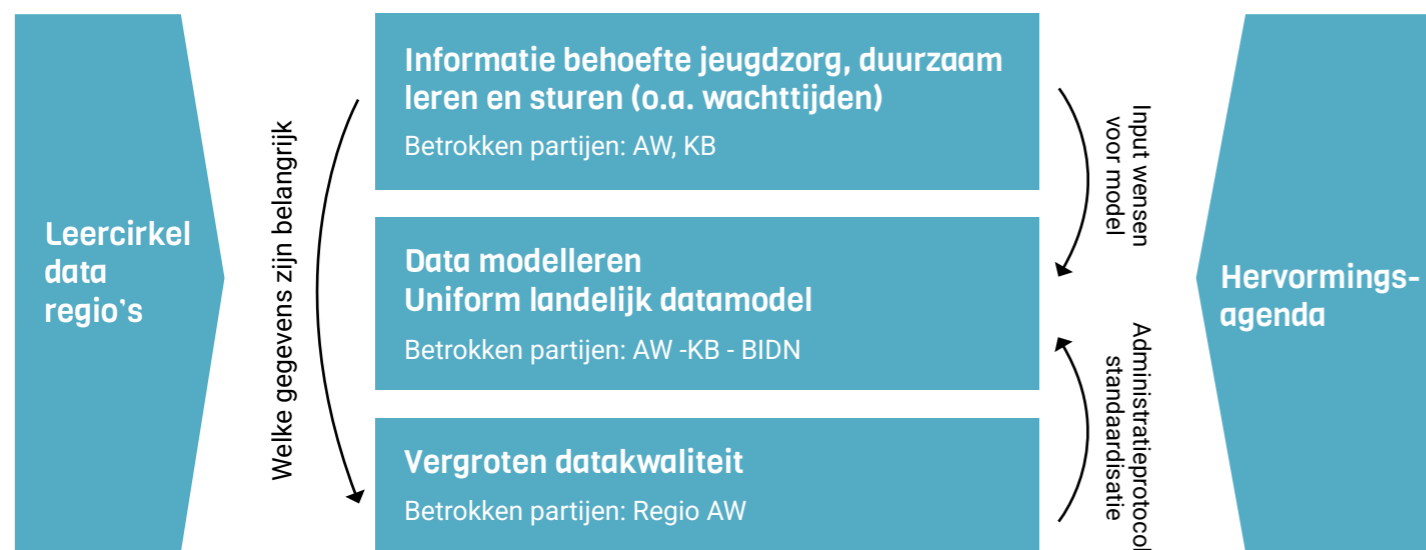
Nov 2024 – heden: Datastrategie

- Versnelling om regionaal inzicht in wachttijden en datakwaliteit te verbeteren.
- Doel: betrouwbare data, hergebruik van informatieproducten en impactmeting.
- Leernetwerk benut om leren met data te versterken.
- In 2025 meerdere regio's gestart met verbetertrajecten.
- In gesprek met Hervormingsagenda over inbedding datastrategie in regio's.

Hoofdstuk 6: Inzicht en overzicht in de wachttijden

Een nieuwe datastrategie

De uitvoering van deze strategie richt zich op drie samenhangende bouwstenen, zie ook figuur B:

Figuur B: landschap

1 Versterken van datakwaliteit

De afgelopen jaren is gewerkt aan het verbeteren van de datakwaliteit en het vergroten van de uniformiteit. Aanpak Wachttijden heeft een proces ingericht dat regio's ondersteunt bij het opbouwen van betrouwbare wachttijdinformatie en andere beleidsinformatie. Dit proces omvat stappen van bewustwording tot structurele samenwerking en borging van kwaliteitsmanagement tussen regio's, gemeenten en aanbieders. [Bekijk proces visualisatie \(zie figuur op pagina 38\).](#)

2 Leren en ontwikkelen via de leercirkel data

De leercirkel data vormt een kernonderdeel van de strategie. De informatiebehoefte van regio's staat centraal: goede informatie biedt handelingsperspectief, bevordert samenwerking, ondersteunt beleidsvorming en maakt effectieve communicatie in de keten mogelijk. De leercirkel stimuleert dat regio's op basis van data leren, vergelijken en verbeteren.

3 Werken aan dashboards en ketendata

Samen met landelijke partners – het Ketenbureau i-Sociaal Domein en BIDN (Bureau InformatieDiensten Nederland) – wordt gewerkt aan een uniform datamodel en twee dashboards: Dashboard Datakwaliteit en Dashboard Wachttijden. Deze worden naar verwachting begin 2026 bij enkele regio's geïmplementeerd. Daarnaast heeft BIDN, in nauwe samenwerking met de partners, de ketendata jeugdzorg geoptimaliseerd, waardoor informatie eenvoudiger toegankelijk wordt voor gemeenten en regio's. Een goed datamodel levert pas bruikbare inzichten op wanneer de datakwaliteit op orde is: heldere definities, goede procesafspraken en een betrouwbaar kwaliteitsproces zijn daarbij essentieel. Tegelijkertijd worden in een aantal regio's ook monitors ontwikkeld voor wachttijden, waarvoor de gegevens door aanbieders worden aangeleverd. Hoewel deze monitors nuttige informatie bieden om de inzet regionaal te onderbouwen en de dialoog te versterken, wordt hierbij om het proces van het verbeteren van datakwaliteit en het uniformeren van definities heen gewerkt wat een dubbele datastroom met zich meebrengt en daarmee een verhoging van administratieve lasten voor de aanbieders.

Zie voor [een verdieping op dit hoofdstuk bijlage 2](#).

“Zo hebben we nog nooit naar onze data gekeken, we dachten dat onze data betrouwbaar was, dit instrument biedt handelingsperspectief.*

We weten door dit instrument waar we vanaf morgen de datakwaliteit en betrouwbaarheid kunnen vergroten.”

- Contractmanager binnen de leercirkel data

“Was erg leuk! Kreeg er energie van om dit zo met elkaar te doen. Je bespreekt op een laagdrempelige manier waar iedereen vanuit zijn rol tegenaan loopt en zorgt voor wederzijds begrip, inzicht wat je voor elkaar kunt betekenen en complexiteit van het onderwerp.”

- Regionaal beleidsadviseur Jeugd

Inzicht op betrouwbare wachttijd- en keteninformatie

1 Vertrekpunt

- Inzicht krijgen in wachttijden
- Terugdringen residentiële jeugdzorg
- Grote vraagtekens bij betrouwbaarheid van de data
- Verminderen van administratieve lasten

Resultaat: Een betrouwbaar inzicht in de beschikbaarheid van jeugdzorgproducten en de wachttijden kan gehaald worden uit de ketendata van gemeenten en/of regio als de kwaliteit van de data wordt aangepakt.

2 Creëren bewustwording datakwaliteit

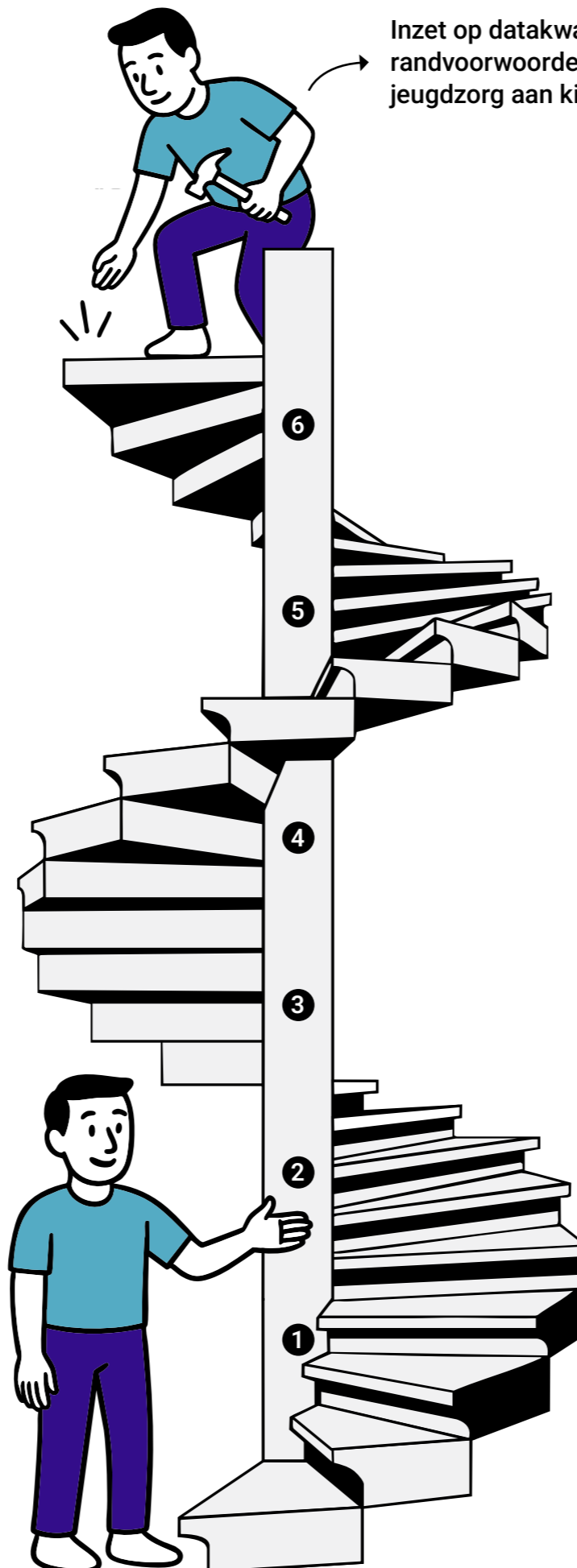
- Verkenning van de achterliggende vragen, voedingsbodem voor een vervolg, duidelijke governance en commitment voor interviews
- Speelveldanalyse
- Interviews met mensen binnen de regio die directe impact hebben op (de kwaliteit van) het berichtenverkeer, zorgadministratie, gemeentelijke backoffice, contractmanager, data-analist en evt. beleid / kwaliteit
- Terugkoppelen interviews, vormen projectgroep en bespreken kick off
- Besluit regionale aanpak verbeteren datakwaliteit

Resultaat: Een gedragen aanpak die knelpunten aanpakt, commitment van gemeenten en geïnterviewde jeugdhulpaanbieders en beoogd resultaat afgestemd/benoemd. Eerste kennismaking met Dashboard datakwaliteit en toepassingsmogelijkheden bepaald.

3 Verbreden draagvlak in de jeugdzorgketen

- Kick off Verbeteren datakwaliteit in de regio voor het delen van de opgedane inzichten met alle jeugdhulpaanbieders en gemeenten en draagvlak creëren voor de aanpak
- Kennismaken, eerste samenwerking, afspraken maken

Resultaat: Gedragen start van de werkgroep datakwaliteit, bestaande uit betrokkenen van backoffices die een goede vertegenwoordiging zijn van zorgadministraties, contractmanagement, kwaliteitsmanagement en dataspecialisme. Kenmerkend: door openheid en vertrouwen kunnen we samenwerken en bouwen aan het gemeenschappelijke doel.

4 Samen aan de slag

- Bespreken Bericht voor bericht, met als uitgangspunt het Standaard Administratie Protocol van het Ketenbureau I-Sociaal Domein.
- Gebruik berichten toetsen met eigen organisatie, administratie en werkprocessen (gemeente en jeugdhulpaanbieders)
- Definities en procesafspraken samen aanscherpen
- Bevorderen van de eenheid van gemeentelijke backoffices i.r.t. samenwerking zorgadministraties

Resultaat 301 Toewijzing bericht:

Een belangrijk moment om de de wachttijd te bepalen, is wanneer de toewijzing ingaat. De praktijk laat zien dat gemeenten binnen de regio dit niet eenduidig toepassen, waardoor er verschillen ontstaan in de toewijzingsdatum. Hierdoor is een eenduidige wachttijd in de regio niet te bepalen.

Resultaat 305 Start zorg bericht:

Het start-bericht is bedoeld om inzicht te krijgen in wanneer het kind de toegewezen hulpverlening ontvangt. In de praktijk zien we een grote variëteit in het moment wanneer de jeugdhulpaanbieders dit bericht versturen. Jeugdhulpaanbieders versturen het start-bericht niet op een eenduidige wijze: zowel een automatisch gegenereerd toewijzingsbericht binnen 1 dag, moment van screening of intake, voor/na het behandelplan opstellen of bij de eerste behandeling komt voor.

5 Vastleggen en committeren gemaakte afspraken

- Creëren van een regionale aanvullingsdocument op het Standaard Administratie Protocol
- Creëren van vernieuwde contractafspraken en juridische documenten

Resultaat: Opnieuw gedefinieerd gedragen administratieprotocol, waarin naast een juridische inslag ook werken, leren en samenwerken een plek krijgt.

6 Structurele samenwerking en kwaliteitsmanagement

- Continue sturing en verbetering op het eenduidig toepassen van het administratieve verkeer binnen jeugdzorg. Het doel: betrouwbare informatie en lage administratieve lasten.

Resultaat: Afspraken over het borgingsproces waardoor de samenwerking continueert en nieuwe vraagstukken gezamenlijk kunnen worden opgepakt. Leren en veranderen vindt plaats door objectieve data op basis van het berichtenverkeer (dashboard datakwaliteit). Het benoemen en vaststellen van bijbehorende rollen en verantwoordelijkheden is daarvan een onderdeel.

Hoofdstuk 7:

Kennis, ervaringsdeskundigheid en wetenschap samengebracht en ontwikkeld

Hoofdstuk 7:

Kennis, ervaringsdeskundigheid en wetenschap samengebracht en ontwikkeld

Het leernetwerk vormde een essentieel onderdeel van Aanpak Wachttijden. Het bood een gestructureerde omgeving waarin regio's, landelijke partners en deskundigen gezamenlijk konden leren wat nodig was om wachttijden in de jeugdzorg terug te dringen en het stelsel duurzaam te verbeteren. Door kennis, ervaringen en methoden actief met elkaar te delen, ontstond een krachtig mechanisme dat de verandering versnelde en versterkte. Het leernetwerk vormde daarmee een belangrijke bodem voor de ingezette beweging.

Het leernetwerk bestond uit diverse betrokkenen die zowel regionaal als landelijk actief waren bij het aanpakken van wachttijden, en het werd aangevuld met expertise vanuit het ministerie van VWS, de VNG en verschillende wetenschappers. Het uitwisselen van ervaringen, methoden en kennis tussen projectleiders, adviseurs en bestuurders vanuit de regio's heeft de aanpak versnelt en effectiever gemaakt.

In dit leernetwerk werden de inzichten, ervaringen en ontwikkelde werkwijzen vanuit regio's en landelijke partijen samengebracht en toegankelijk gemaakt. De gedeelde kennis is verder verdiept en toegepast in de praktijk. Daarnaast zorgde de inbreng van wetenschappelijke kennis voor verdieping, onderbouwing en consistentie in de aanpak.

Hoofdstuk 7:

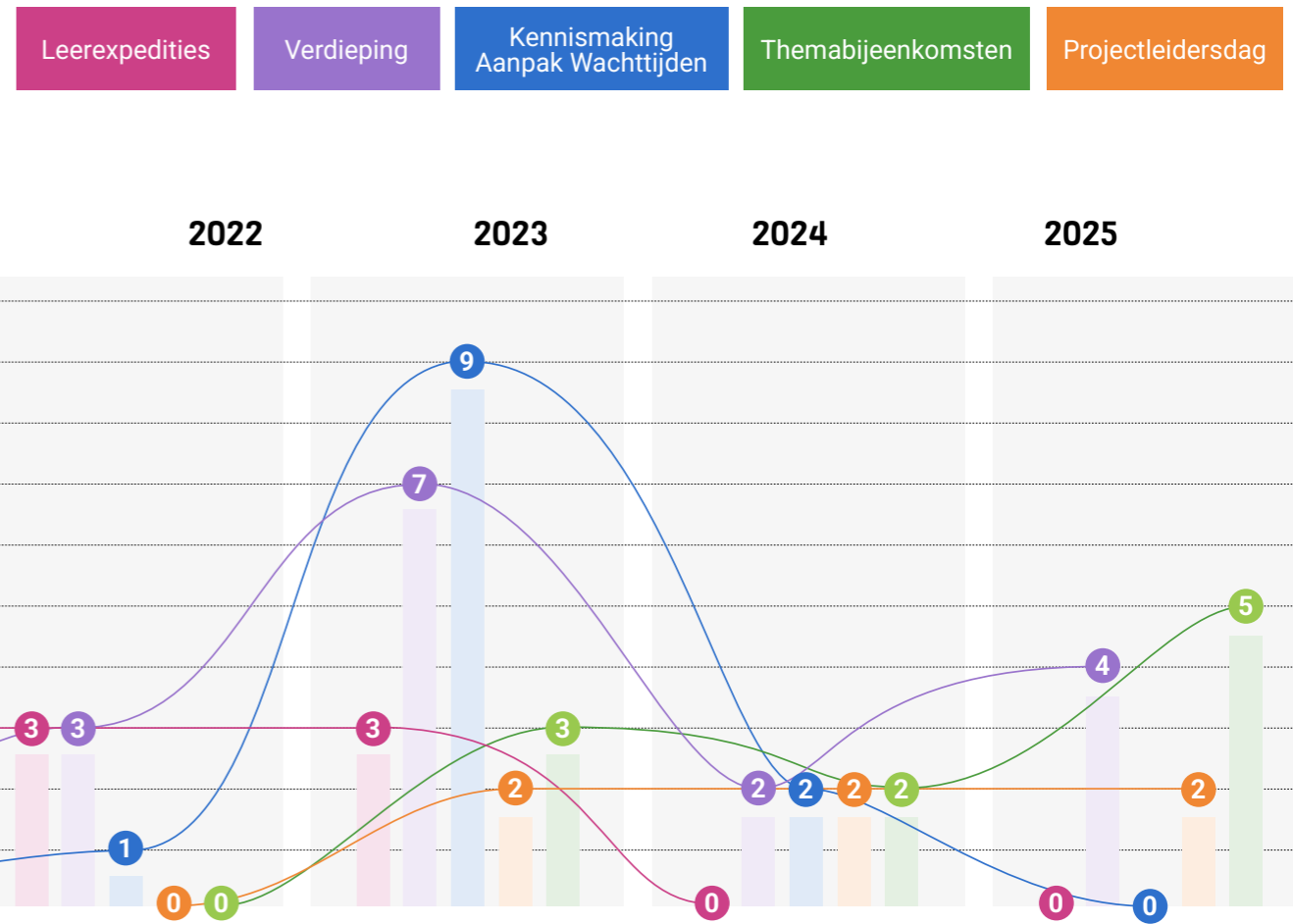
Kennis, ervaringsdeskundigheid en wetenschap samengebracht en ontwikkeld

Het leernetwerk heeft verschillende bijeenkomsten georganiseerd. In 2022 lag het zwaartepunt van de bijeenkomsten vooral op het samenbrengen van regionale projectleiders om ervaringen en werkwijzen te delen en inhoudelijke thema's te verdiepen. Vanaf 2023 is het leernetwerk verbreed met activiteiten voor bestuurders, ambtelijk opdrachtgevers, regionale programmamanagers, (deel) projectleiders, regioadviseurs en beleidsadviseurs die werken aan het aanpakken van wachttijden in hun regio. Zoals zichtbaar in figuur C, verschoof de focus in de loop der jaren: waar in het begin vooral werd ingezet op leerexpedities en kennismaking met de aanpak, kwamen later themabijeenkomsten en verdiepende sessies meer centraal te staan.

Vanuit het leernetwerk zijn onder andere bijeenkomsten georganiseerd over 'Innoveren in de praktijk' en 'Sturen op verandering in een weerbarstige context'. De bijeenkomsten leveren de regio's handvatten en onderlinge contacten op voor het uitwisselen van kennis onderling. In [het overzicht van activiteiten \(figuur op pagina 45\)](#) zijn de activiteiten van het leernetwerk door de jaren heen weergegeven.

"Leren van en met elkaar door de diverse regio's over samen bewegen in complexe vraagstukken. Heerlijk die herkenning en erkenning!"

- Ellen Zweers (projectleider Verbeteren In-, Door- en Uitstroom Jeugd in regio Gooi en Vechtstreek)

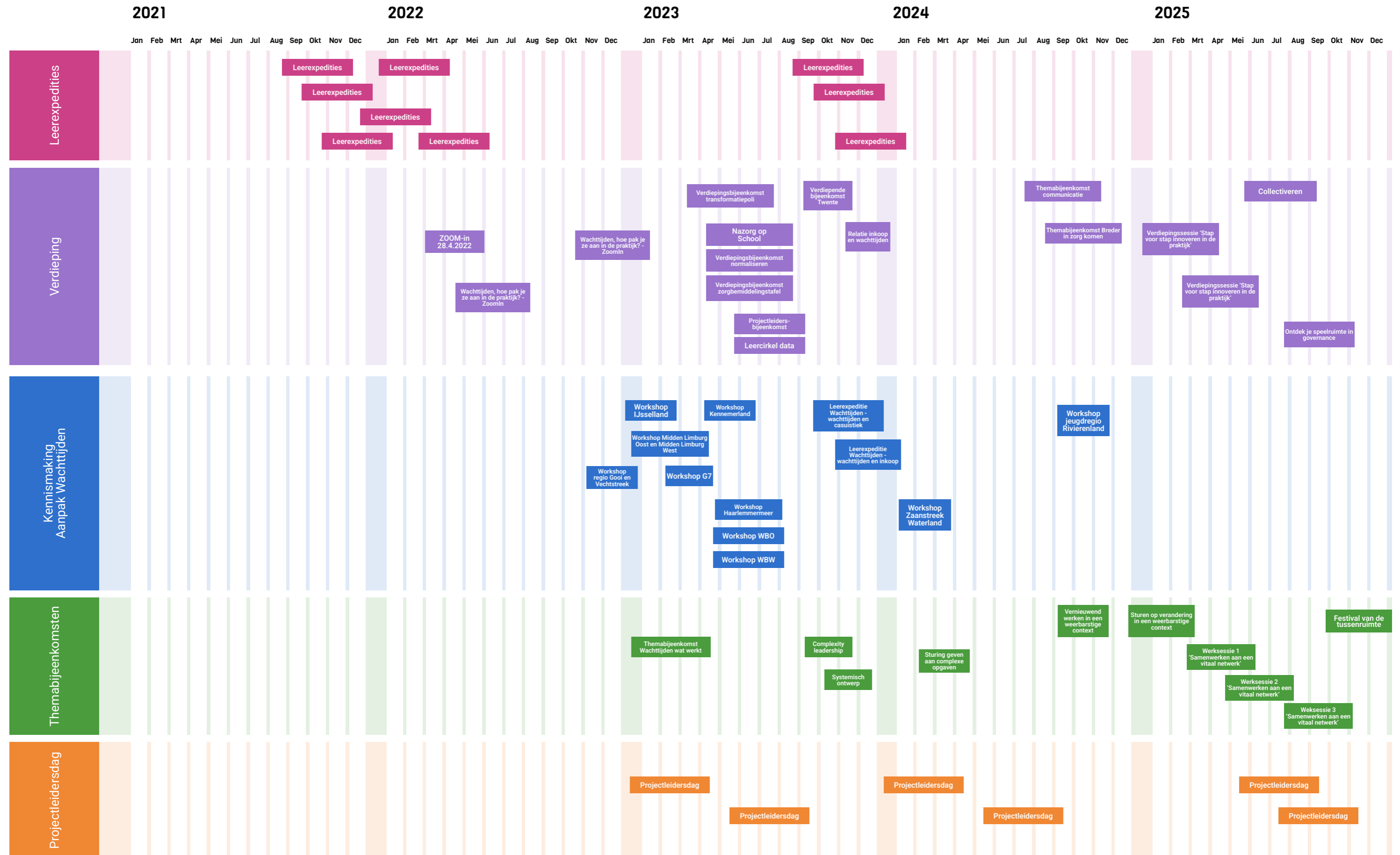

Figuur C: bijeenkomsten trends

In het overzicht zijn de volgende onderdelen te zien:

- **Leerexpedities:** activiteiten ter voorbereiding van regio's om aan de slag te gaan met het verminderen van wachttijden.
- **Verdieping op thema's:** activiteiten gericht op de doorontwikkeling binnen regio's en aandacht voor actuele inhoudelijke thema's.
- **Kennismaking:** activiteiten die ingaan op wat de regio moet weten van het gedachtengoed van Aanpak Wachttijden en randvoorwaarden om te kunnen starten.
- **Themabijeenkomsten:** activiteiten die ingaan op wat regio's moeten weten om goed met het gedachtengoed te kunnen werken.
- **Projectleidersdagen:** activiteiten gericht op het bouwen van een community.

Overzicht van alle Aanpak Wachtijden leernetwerk bijeenkomsten

Hoofdstuk 8:

Terug- en vooruitblik: Aanpak Wachttijden

Terug- en vooruitblik: Aanpak Wachttijden

De afgelopen jaren is in de regio's een beweging ontstaan die veel verder reikt dan het terugdringen van wachttijden. Aanpak Wachttijden heeft zichtbaar gemaakt dat duurzame verandering begint bij een andere manier van kijken, samenwerken en handelen. Niet door losse projecten of afzonderlijke disciplines centraal te zetten, maar door een gedeelde manier van werken te ontwikkelen waarin mensen, relaties en het geheel van het systeem leidend zijn.

Gaandeweg ontstond er een werkwijze waarin gelijkwaardigheid, nieuwsgierigheid en het centraal zetten van kinderen, jongeren, gezinnen en professionals de basis vormden. Regio's leerden om de complexiteit niet te versimpelen, maar juist serieus te nemen: door breed te kijken, gezamenlijk betekenis te geven aan wat ze zagen, en te handelen in kleine stappen die steeds opnieuw worden getoetst in de praktijk. Zo groeide het vertrouwen dat verandering mogelijk is, juist wanneer je het samen draagt.

In dit proces vloeiden ontwerp, praktijkbegeleiding, data, governance, veranderkunde en ervaringskennis steeds meer samen. Niet als losse routes, maar als verschillende lenzen die samen helpen om patronen zichtbaar te maken, dynamiek te begrijpen en betere beslissingen te nemen. Door casuïstiek te analyseren, data te verbeteren, verhalen te verzamelen en met kinderen, jongeren en gezinnen op een gelijkwaardige manier samen te werken, ontstond een beweging die zowel praktisch als systemisch is.

Deze manier van werken bracht regio's dichter bij elkaar. Patronen die jarenlang onbenoemd bleven, kwamen boven tafel. Experimenten boden nieuwe perspectieven. Professionals voelden meer eigenaarschap. Bestuurders kregen scherper zicht op wat nodig was om ruimte te creëren. En kinderen, jongeren en gezinnen merkten dat hun stem ertoe doet. Op meerdere plekken leidde dit niet alleen tot betere samenwerking, maar ook tot echte resultaten: vermindering van onnodige escalatie, snellere uitstroom en kortere wachttijden waar gezamenlijk werd geleerd en gehandeld.

Perspectief voor de toekomst

De uitdagingen in de jeugdzorg zijn groot en zullen dat nog een tijd blijven. Maar de afgelopen jaren hebben laten zien dat verandering niet voortkomt uit grote plannen alleen, maar uit gezamenlijk handelen, leren en volhouden. Wat onmogelijk leek, blijkt mogelijk wanneer mensen elkaar weten te vinden en bereid zijn door te zetten. Zoals Nelson Mandela het treffend verwoordde: **"It always seems impossible until it's done."** Die woorden passen precies bij deze beweging. Ze markeren niet alleen de weg die is afgelegd, maar ook de weg die voor ons ligt. De beweging is in gang gezet en we weten nu dat we het kunnen, als we blijven doen wat werkt.

Meer weten over
Aanpak wachttijden?

[Op de website van Voor de Jeugd en het Gezin](#) is meer terug te vinden over de Aanpak Wachttijden

Bijlage 1

Wat speelt er regionaal?

Een overzicht van de meest voorkomende knelpunten en oorzaken rondom wachtlijden*

VOOR ZORG

"Wat ik nodig had, was iemand die gewoon echt ging luisteren van 'oké, wat is er allemaal aan de hand?' En wie kan je daar het best bij helpen? Het was steeds van 'ik kan je niet helpen, dus je moet naar iemand anders nu'"
- Jongere

IN ZORG KOMEN

"Ja, wat ik heel erg miste, was ook dat ze tegen mij zeiden, 'Oké, ik heb je verhaal gehoord en dit zijn de stappen die we gaan zetten'. Dus je zit continu in een soort van spanning van: gaat er nu iets gebeuren of niet?, heeft dit gevolgen voor mij?"
- Jongere

IN ZORG ZIJN

"Dus ik dacht: daar gaan we weer. Ik moet eerst naar één instelling, maar daar konden ze niet alles behandelen. Dus ik moet ook alvast op de wachtlijst voor de andere instelling omdat de wachtlijst daar meer dan een jaar is."
- Jongere

UIT ZORG GAAN

"Op 1 een uurtje per week had mij wel erg kunnen helpen, omdat ik weer als normaal functionerend tiener de wereld in was gestapt, hoe ga ik daarmee om, waar loop ik tegenaan?"
- Jongere

Innovatie & sturing

"Ik heb met verschillende ambtenaren van gemeenten gepraat. Dan zie je hun ogen zo open gaan, van 'daar denken we helemaal niet aan als we beleid aan het schrijven zijn'. Dat is heel anders dan als je er werkelijk een persoon en verhaal bij hebt."
- Jongere

Voor (-) zorg
(gewone leven, signalering, preventie)

(Opnieuw) in zorg komen
(uitvraag, triage, analyse, verwijzing, wachttijd)

In zorg zijn
(intake, behandelplan, zorgtraject, evaluatie)

Uit zorg gaan
(afschalen/afsluiten, zelf verder kunnen)

Innovatie & sturing

Toename van 'druk op kinderen en jongeren' (prestatiedruk, social media, geldzorgen in het gezin, etc.)

We zijn meer als 'afwijkend' gaan zien en geloven als maatschappij in 'maakbaarheid': We kijken eerder naar jeugdhulp.

Ervaren toename jonge kinderen met opvallend gedrag, waaronder agressie en autisme, ook verzwaaring van deze problematiek.

De juiste analyse aan de voorkant is essentieel, maar lastig. Het ontbreekt hier vaak aan specialisme en/of tijd. Ook zijn vaak nog niet alle factoren in beeld.

De focus in de analyse ligt vaak op het kind terwijl de oorzaak in het gezin ligt. Hierdoor slaan trajecten vaak niet aan.

Een systemische gezinsaanpak is lastig te realiseren door schotten tussen wetten en regelgevingen. (bijv. jeugdwet, volwassenen GGZ, WMO, etc.)

Missend perspectief, doelen en goede evaluatie voor 'afronding traject'. Trajecten worden vaak al snel doorgezet.

Uitstroom en doorstroom beperkt door lange wachtlijden. Zorgtraject wordt vaak doorgezet als het anders jongeren er anders weer direct alleen voor staan.

Het traject staat vaak ver af van het 'normale leven'. Dit vergroot de afhankelijkheid van zorg (bijv. bij Top1 begeleiding)

Slechte datakwaliteit en weinig monitoring bij zowel aanbieders als gemeenten beperkt de sturing.

Aanbieders en gemeenten staan onder druk, financieel en qua capaciteit: er is weinig geld en tijd voor innovatie.

Er is een veelvoud aan partijen, overlegtafels en agenda's. Het is lastig samen iets voor elkaar te krijgen.

Er wordt meer en eerder signaleerd, maar er kan vaak niet preventief worden doorgepakt door wachtlijden.

Ervaren toename complexe (multi) problematiek in gezinnen, bijvoorbeeld rondom scheidingen.

Definitie van 'onveilig' kent grijs gebied en is breed: dat verplicht tot meer onderzoek.

Preventieve programma's worden niet altijd gevonden door de doelgroep. Ze zijn op basis van subsidies, waardoor er vaak op wordt bezuinigd.

Veilig Thuis kampt met wachtlijden. Hierdoor kunnen meldingen averechts werken op korte termijn: meer stress en minder veiligheid in het gezin.

Nauwe samenwerking met onderwijs en de sociale basis is essentieel maar blijkt in de praktijk vaak lastig.

Gezinnen weten de huisartsen goed te vinden, maar die missen vaak kennis van de sociale kaart of de tijd om breed te kijken.

Ontbrekend zorgaanbod. Meer vraag dan plekken en specialisten.

Door hoge wachtlijden en beperkt aanbod, wordt er vaak verwezen naar plekken die niet goed aansluiten. Veel kinderen zitten niet op een passende plek.

Kinderen, jongeren en gezinnen voelen zich vaak niet goed meegenomen of gehoord. Dit beperkt hun vertrouwen en eigenaarschap: en daarmee de effectiviteit van zorg.

Verwachtingen van "recht op zorg" en "Top1 met de specialist" schuren met wat kan. Verwijzers staan niet altijd sterk tegenover mondige ouders.

Verergering of verandering van klachten en motivatie tijdens het wachten. Hulptraject sluit vaak niet meer aan.

Een goede relatie met de jeugdigen is essentieel maar lukt vaak maar beperkt. Bijv. als jongeren steeds hun verhaal moeten vertellen bij steeds andere professionals.

Overbruggingszorg knelt op de capaciteit van de jeugdteams en andere verwijzers. Samenwerking met jeugdhulp of de sociale basis is vaak beperkt.

De zoektocht naar passend en beschikbaar aanbod wordt steeds lastiger en kost daardoor ook meer tijd en motivatie van verwijzers.

Cynisme en gebrek aan vertrouwen bij cliënt door hoeveelheid en wisseling van hulpverleners en trajecten die eraan vooraf gingen.

De context van het kind (zoals gezin en onderwijs) wordt vaak te weinig betrokken en gezien. Er wordt nog veel 'gefist' vanuit hulpverleners.

Druk op 'labels' vanuit school, gezin of zorg (bijv. bij passend onderwijs: 'Je moet iets vinden om iets te kunnen')

Regievoering is lastig bij casussen met meerdere professionals. Er is bovendien vaak geen visie en koers op wat casusregie is. Ook vraagt het bepaalde skills.

Er wordt vaak snel gestapeld met zorgtrajecten, bijv. bij incidenten of bij complexe casussen. Dit maakt regievoering lastig.

Hulpverlening zet soms onvoldoende in op eigenaarschap en eigen inzet vankinderen, jongeren en gezinnen in het traject. Dit beperkt de effectiviteit en duurzaamheid.

Communicatie en briefing tussen de partijen bij de start van een zorgtraject laat vaak te wensen over. Onjuiste verwachtingen schaden de samenwerking.

In zwaardere zorgtrajecten, raken de kinderen, jongeren en gezinnen vaak sociaal geïsoleerd. Dit beperkt het herstel vergroot de afhankelijkheid van zorg.

Harde knip tussen 18/18+. Toekomstperspectief plan voor de jongeren vaak ontoereikend.

Afhankelijkheid van zorgverlening. Angst bij behandelaars en cliënten voor beëindigen zorg: stap naar 'gewone leven' te groot.

Ook als een traject aanslaat, is de kans op terugval reëel als er veel in het gezin blijft spelen (bijv. bij complexe scheidingen)

'Innovatieopdrachten' zijn vaak niet goed belegd. Betrokken medewerkers missen de kennis, tijd, of het mandaat.

Conflicterende doelen, verantwoordelijkheden en oud zeer tussen partijen zit samenwerking in de weg.

Ad hoc beleid, veranderingen, in bezetting en rigide processen beperken de ruimte tot experimenteren.

Door de hoge (politieke) druk om 'te fixen' onderschatten bestuurders de complexiteit van het systeem.

Dit overzicht van meest voorkomende knelpunten en oorzaken van wachtlijden is maar beperkt bruikbaar. Oorzaak en gevolg lopen namelijk snel door elkaar en de meeste factoren hangen nauw met elkaar samen. Als voorbeeld is hieronder te zien hoe slechts enkele factoren al een complex systeem vormen, elkaar beïnvloeden en onderling verergeren.

```

    graph TD
      A[Hoge werkdruk] --> B[Hoge uitval/verloop]
      A --> C[Schaarste personeel]
      B --> C
      C --> D[Wachtlijden lopen op]
      D --> E["Passend aanbod niet beschikbaar"]
      E --> F[Zorgtraject sluit minder aan]
      F --> G[Hulpverlening minder effectief]
      G --> H[Meer ingezette uren / trajecten]
      H --> I[Minder capaciteit]
      I --> D
      I --> J["'Innovatieopdrachten' zijn vaak niet goed belegd"]
      J --> K["Conflicterende doelen, verantwoordelijkheden en oud zeer"]
      K --> L["Ad hoc beleid, veranderingen, in bezetting en rigide processen"]
      L --> M["Door de hoge (politieke) druk om 'te fixen'"]
      M --> N["Oorzaak en gevolg lopen namelijk snel door elkaar"]
  
```

- Het overzicht is een inventarisatie van de meest gehoorde oorzaken en knelpunten binnen de jeugdzorg. Hierbij zijn in het totaal ruim 500 professionals betrokken.
- Hoewel er input is verzameld vanuit alle ketenpartners, bestond de grootste vertegenwoordiging uit jeugdhulp aanbieders en jeugdteams.
- Dit overzicht is niet...
 - Een prioritering van 'de belangrijkste' knelpunten
 - Een stappenplan van 'wat aangepakt moet worden'
 - 100% volledig
 - Even representatief voor ieder domein

*De knelpunten en oorzaken zijn geordend op in-, uit- en doorstroom.

De knelpunten en oorzaken zijn geclusterd onder deze thema's:

Ruimte maken om ruimte te vinden

Versterken en aansluiten bij de sociale basis

Bredere analyse en behandelplan: Context in beeld

Integraal samenwerken en casusregie: 1 zorgpad 1 team

Geven van door- en uitstroom perspectief

Beter inzicht en sturing: inzetten op wat werkt

Bijlage 2

Sturen op jeugdzorg met betrouwbare data: het kan wél!

Introductie aan de lezer

Deze bijlage is bedoeld om duidelijk te maken welke kansrijke beweging er momenteel gaande is om hét kernprobleem van inzicht in wachttijden in onze jeugdzorgregio's aan te pakken: onbetrouwbare data. U krijgt een indruk van de eerste ervaringen en wat deze kunnen betekenen voor onze gezamenlijke prestaties en daarmee de jeugd in Nederland. Het bevat ook een oproep aan de politiek, bestuur, beleid en uitvoering om de succesfactoren voor deze hoopvolle richting te ondersteunen.

Inhoud

1.	De boodschap in één oogopslag	52
2.	Van een pijnlijke realiteit...	53 - 54
3.	... via een frisse blik, standaarden en dashboards...	55 - 57
4.	... naar perspectief voor heel Nederland,	58
5.	mits de regio's tijd, hulp en uitvoeringsruimte krijgen.	59

VOOR
JEUGD &
GEZIN

OZJ

Aanpak Wachttijden

De boodschap in één oogopslag

Van een pijnlijke realiteit...

Het is 2025. Analyse laat zien, na tien jaar Jeugdzorg in het huidige stelsel, dat we overal in Nederland te maken hebben met:

- matige datakwaliteit
- slecht zicht op datakwaliteit
- ongelijke definities
- uiteenlopende cultuur in berichtenverkeer in de keten met alle gevolgen voor zicht op wachttijden en het beeld van trends in de hulpvraag.

... via een frisse blik, standaarden en dashboards

Maar met die 'datarealiteit' hoeven we geen genoegen te nemen. Meerdere jeugdzorgregio's werken er met het team van Aanpak Wachttijden aan. Belangrijke onderdelen van de beweging:

- Eerlijk, oordeelvrij analyseren van problemen door alle regiopartners
- Bouwen van dashboards voor datakwaliteit en voor de wachttijden zelf, te koppelen aan bredere data
- Verder regionaal standaardiseren van werkwijze en data-gedrag met nieuw administratieprotocol
- Borgen in afspraken en contracten
- Blijvend monitoren en elkaar helpen

.. naar perspectief voor heel Nederland,

Dit proces van grip, duidelijkheid en borging van een nieuwe, betrouwbare datapraktijk voor iedereen is niet eenvoudig en kost tijd. Maar de eerste ervaringen wijzen richting echte verbetering. Dankzij het pionierswerk van enkele regio's, met hulp van Aanpak Wachttijden, kan de jeugdzorg in heel Nederland de komende tijd gaan profiteren van een nieuwe data-aanpak.

mits de regio's tijd, hulp en uitvoeringsruimte krijgen.

Aanbevelingen om een landelijke transitie naar beter zicht op wachttijden en ontwikkelingen in de uitvoering van de jeugdzorg samen waar te maken zijn:

- blijvende ondersteuning op dit thema aan alle regio's
- vanuit het gedeelde belang, helpen alle partijen rondom jeugdzorg elkaar om focus te houden
- een zekere vorm van 'beleidsrust'
- oog voor verschillen in de uitgangspositie van regio's op dit onderwerp en waar mogelijk extra ondersteuning waar dat nodig is.

Deel 2:

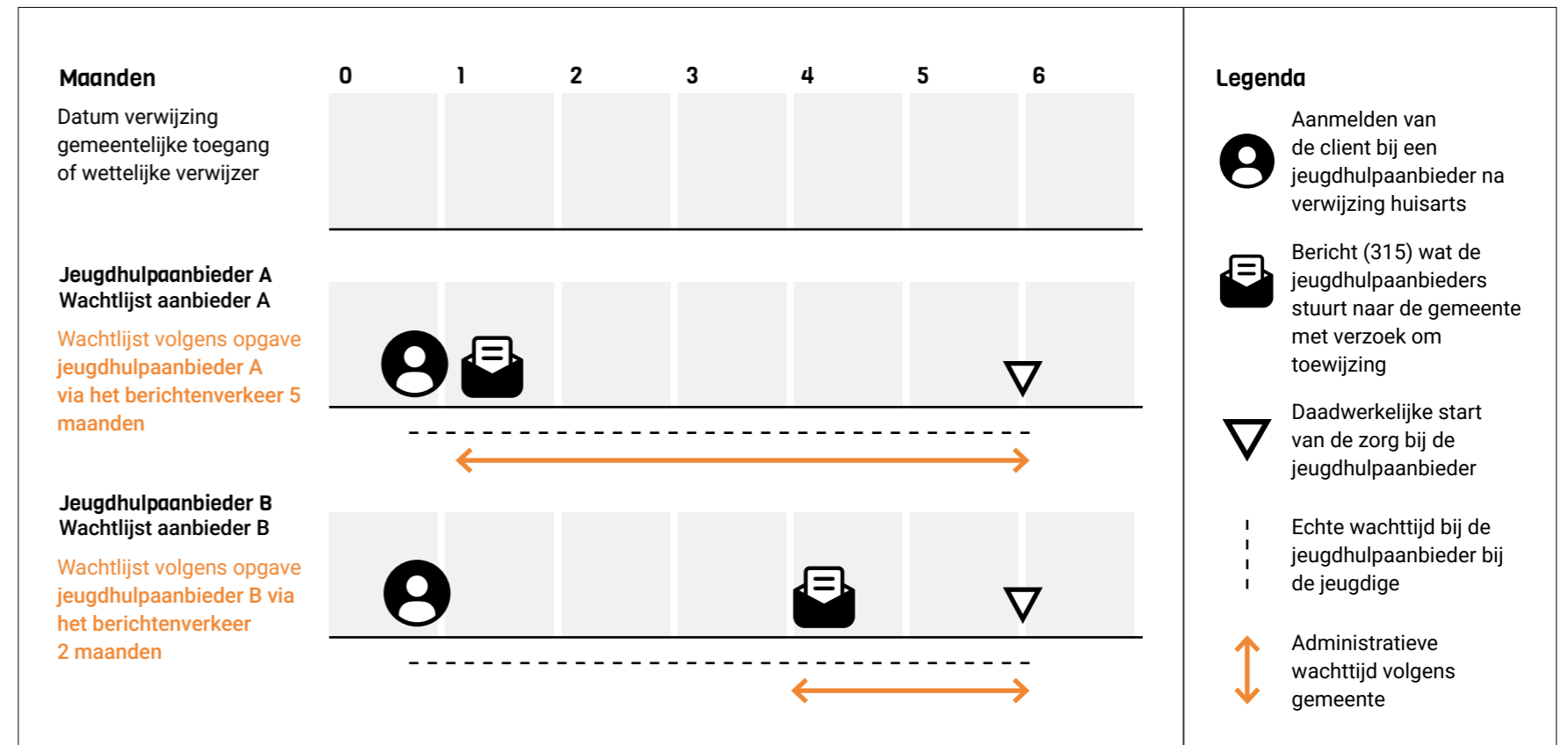
Van een pijnlijke realiteit...

De situatie

Een continu terugkerende vraag rondom jeugdzorg is: 'Hoe staat het nu met de wachttijden? Geef ons inzicht.' Los van het feit dat wachttijden an sich geen indicator zijn voor het welzijn en de gezonde ontwikkeling van onze jeugd, legt het vinden van het antwoord op deze vraag een pijnlijke realiteit bloot: we weten het niet. Terwijl kwetsbare kinderen wachten op de start van hulp, zouden data een objectieve bron moeten zijn die laten zien waar de nood hoog is, zodat gemeenten en jeugdzorgregio's kunnen sturen op toegang tot jeugdzorg en preventie. Echter, in alle regio's zijn deze data in meer of minder mate onbetrouwbaar.

De analyse

Een analyse door het team van Aanpak Wachttijden van het waarom van deze situatie laat zien hoe de afgelopen tien jaar de sturing, afstemming en samenwerking vorm heeft gekregen. Je kunt stellen: overall is min of meer het datawiel eigenstandig uitgevonden. Ook is gebruik van het landelijke administratieprotocol vrijblijvend gebleven, met tot gevolg een grote diversiteit aan werkafspraken en cultuur bij de ketenpartners om zichzelf en elkaar aan die afspraken te houden. Het hanteren van eigen definities en uitleg voor exact dezelfde termen en uiteenlopend communicatief gedrag in het berichtenverkeer in de keten is de norm. Jeugdhulpaanbieders die actief zijn in grotere gebieden, hebben soms dan ook dikke handboeken hoe om te gaan met de manier van werken in regio X of gemeente Y.

Praktijkvoorbeeld

Ter illustratie een praktijkvoorbeeld hoe een onscherp beeld ontstaat door niet eenduidig registreren. **Jeugdhulpaanbieder A** stuurt, direct na het krijgen van een verwijzing van de huisarts, een verzoek om toewijzing van zorg naar de gemeente.

Jeugdhulpaanbieder B wacht hiermee tot vlak voor het moment dat zij deze cliënt van de interne wachtlijst halen.

Effecten:

- het beeld van de hoeveelheid en type hulpvragen onder inwoners is bij de gemeente niet actueel, want jeugdhulpaanbieder B houdt de verwezen cliënt nog 'buiten beeld'.
- de gemeente weet op basis van het berichtenverkeer bij jeugdhulpaanbieder B niet wat de exacte wachttijd is. Bij jeugdhulpaanbieder A is dit vijf maanden, bij jeugdhulpaanbieder B lijkt dit twee maanden maar de cliënt wacht feitelijk ook vijf maanden.

Deel 2:

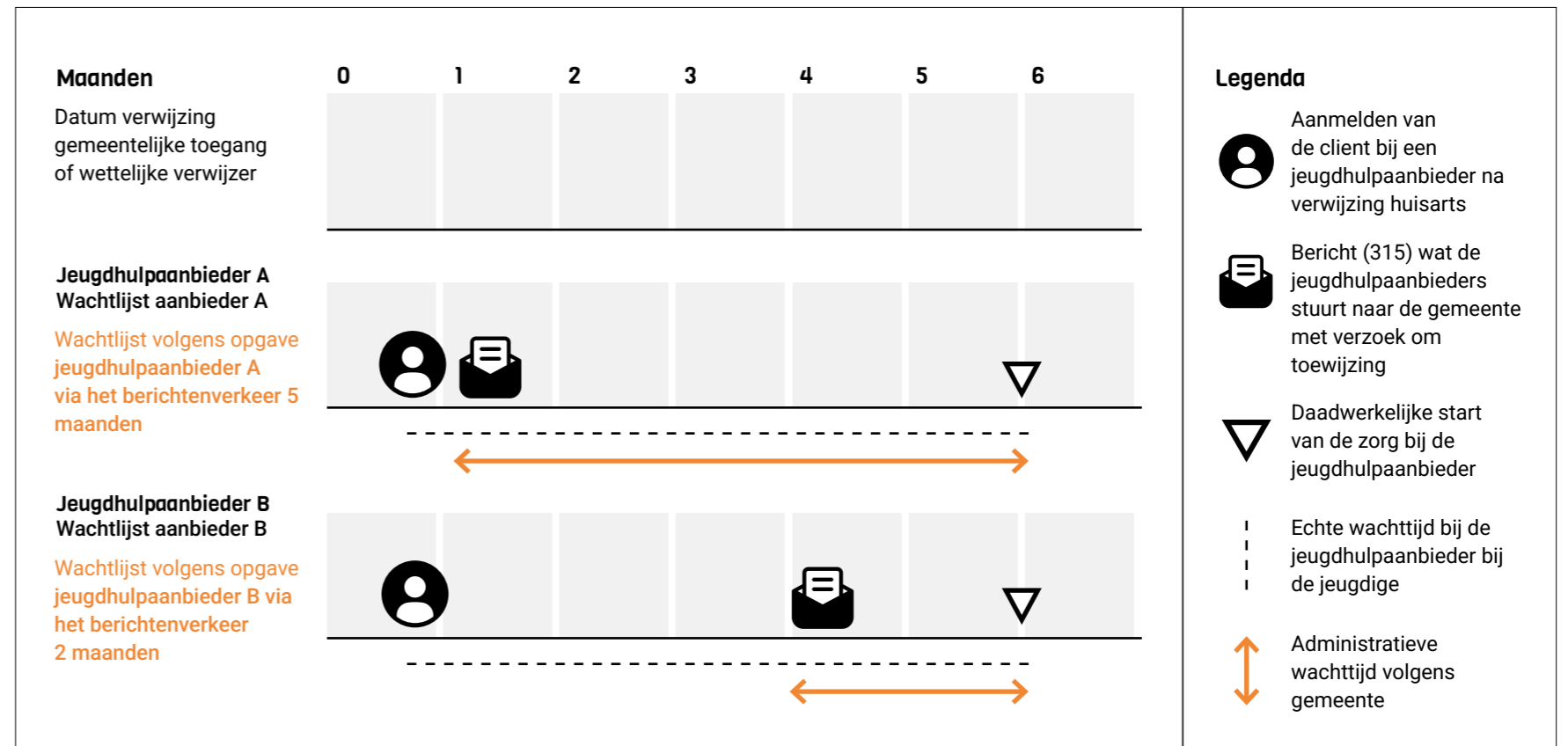
Van een pijnlijke realiteit...

Deze weergave is symptomatisch voor hoe deze data tot stand komt en waardoor er geen eenduidig en betrouwbaar beeld is in de jeugdzorgregio. Dit type problemen speelt zowel binnen gemeentelijke administraties als bij jeugdhulpaanbieders. Er is veel onduidelijkheid over te hanteren definities van berichten en het ontbreekt veelal aan een kwaliteitsborgingsproces om de uitvoering van de administratieve taken te bewaken. Niet alles in het huidige standaard administratieprotocol van Ketenbureau i-Sociaal is scherp genoeg gedefinieerd en gebruik ervan is niet verplicht. Dit brengt met zich mee dat elke organisatie in de keten interpretaties en toepassingen kiest die het beste passen in de eigen bedrijfsvoering.

Doordat accuraatheid, volledigheid en tijdigheid van gegevens in het geding zijn, is er - veelal onbewust- ook geen accuraat en volledig zicht op basale informatie als het aantal cliënten in de jeugdzorg en de duur van trajecten, in/uit/doorstroom en de wachttijden. Onbedoeld ontstaan hierdoor ook veel ongewenste extra administratieve lasten in de keten.

De conclusie

Ook zonder waardeoordeel kan iedereen constateren dat deze situatie in de weg zit bij scherp zicht op behoefte, knelpunten en trends in de hulpvraag van jongeren. Dit is een handicap bij het regionaal maar ook landelijk sturen op prioriteiten, kwaliteit en effectiviteit van de daadwerkelijke zorg.

Deel 3:

... via een frisse blik, definities en dashboards...

We moeten geen genoegen nemen met de realiteit van gebrek aan standaardisatie in de definities, de procedures en het communicatief gedrag binnen de jeugdzorgregio. Aanpak Wachttijden is van mening dat het beter kan, vanuit erkenning van de complexiteit. We hebben een beweging in gang gezet om meerdere jeugdzorgregio's te helpen met het zetten van stappen naar verbetering.

Standaardisering: naar 100%

Standaardisering van definities van wachttijden is de crux. Uniformering maakt binnen de regio's maar ook landelijk data betrouwbaar en vergelijkbaar. Hier gaat het om aanscherpen van definities, hiermee vervolgens het landelijk administratieprotocol aanscherpen en het gebruik ervan verplicht stellen. In de praktijk zien we vanuit Aanpak Wachttijden dat gemeenten tot nu toe veel ruimte hebben voor eigen invulling en uitvoering. Wij omarmen de politieke wens en de afspraak met de vijfhoek in de Hervormingsagenda om te komen tot meer uniformiteit. In onze contacten merken we dat professionals binnen de regio's deze politieke wens ook begrijpen en bereid zijn om hieraan bij te dragen. De typering van jeugdzorgproducten zullen worden gestandaardiseerd. Naast dit vaststellen van standaarden moet er echter ook ruime aandacht zijn voor implementatievraagstukken binnen jeugdzorgregio's.

Deel 3:

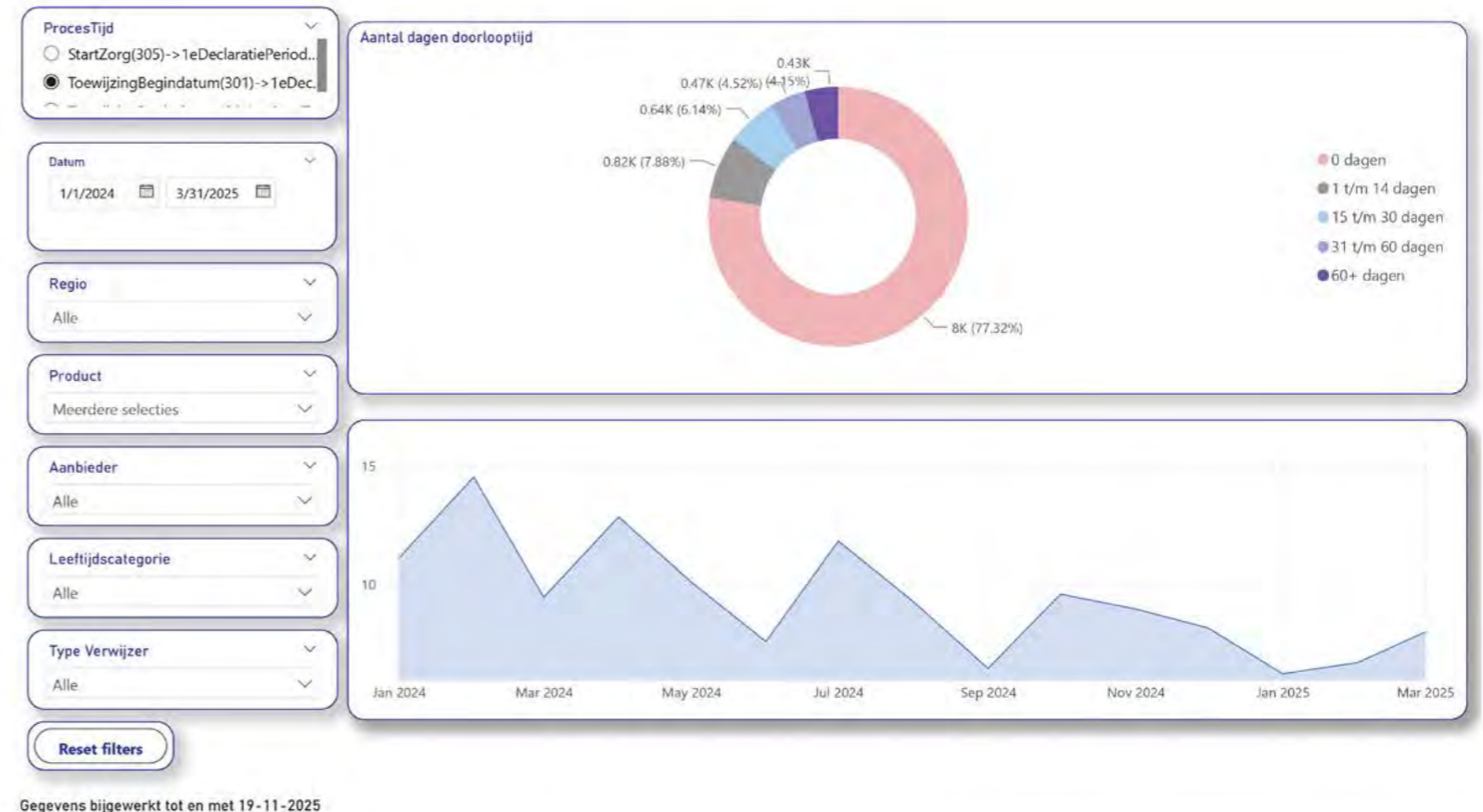
...via een frisse blik, definities en dashboards...

Dashboard wachttijden

Het ontwikkelen en implementeren van een standaard dashboard waar alle typen jeugdzorg en alle soorten procestijden zichtbaar zijn, is een hoofdingrediënt van de aanpak. Elke jeugdzorgregio zal hierbij onvolkomenheden tegenkomen om op te lossen. Als voorbeeld staat hiernaast een dashboard wachttijden, in dit geval binnen regio Gooi en Vechtstreek. Wachttijd is in dit voorbeeld gedefinieerd als de tijd tussen het toewijzing bericht (301) en de eerste periodieke declaratie (323) voor ambulante jeugdzorg.

In de lijngrafiek lijkt de wachttijd af te nemen naar slechts een paar dagen in maart 2025. Daarbij laat het cirkeldiagram zien dat voor ongeveer 75% van de toewijzingen de startdatum gelijk is aan de begindatum in de eerste declaratie. Een wachttijd van nul dagen is voor het gros van de cliënten feitelijk onmogelijk. Dat is binnen deze regio onderkend en opgepakt.

In de zomer van 2025 is een werkgroep datakwaliteit gestart waar jeugdhulpaanbieders en gemeenten werken aan betere administratieve afspraken om deze wachttijdinformatie betrouwbaar te maken. Het dashboard wachttijden geeft daarnaast ook de mogelijkheid de wachttijd te bepalen op basis van een verzoek om toewijzing (315) en om een startbericht (305) inzichtelijk te maken. Binnen Gooi en Vechtstreek wil men ook dit bericht meenemen in het bekijken van de wachttijd. Dit loopt nu nog niet volledig via het berichtenverkeer, iets wat in december 2025 al wordt opgelost. Dat alles resulteerde direct in nieuwe uniforme afspraken over het gebruik van deze berichten, waardoor er in 2026 samen beter gestuurd kan worden op wachttijden. Het bereiken van een hoger niveau van betrouwbaarheid van data is niet het eindpunt van deze beweging, het draagt ook bij aan nauwe verdere samenwerking.

Deel 3:

...via een frisse blik, definities en dashboards...

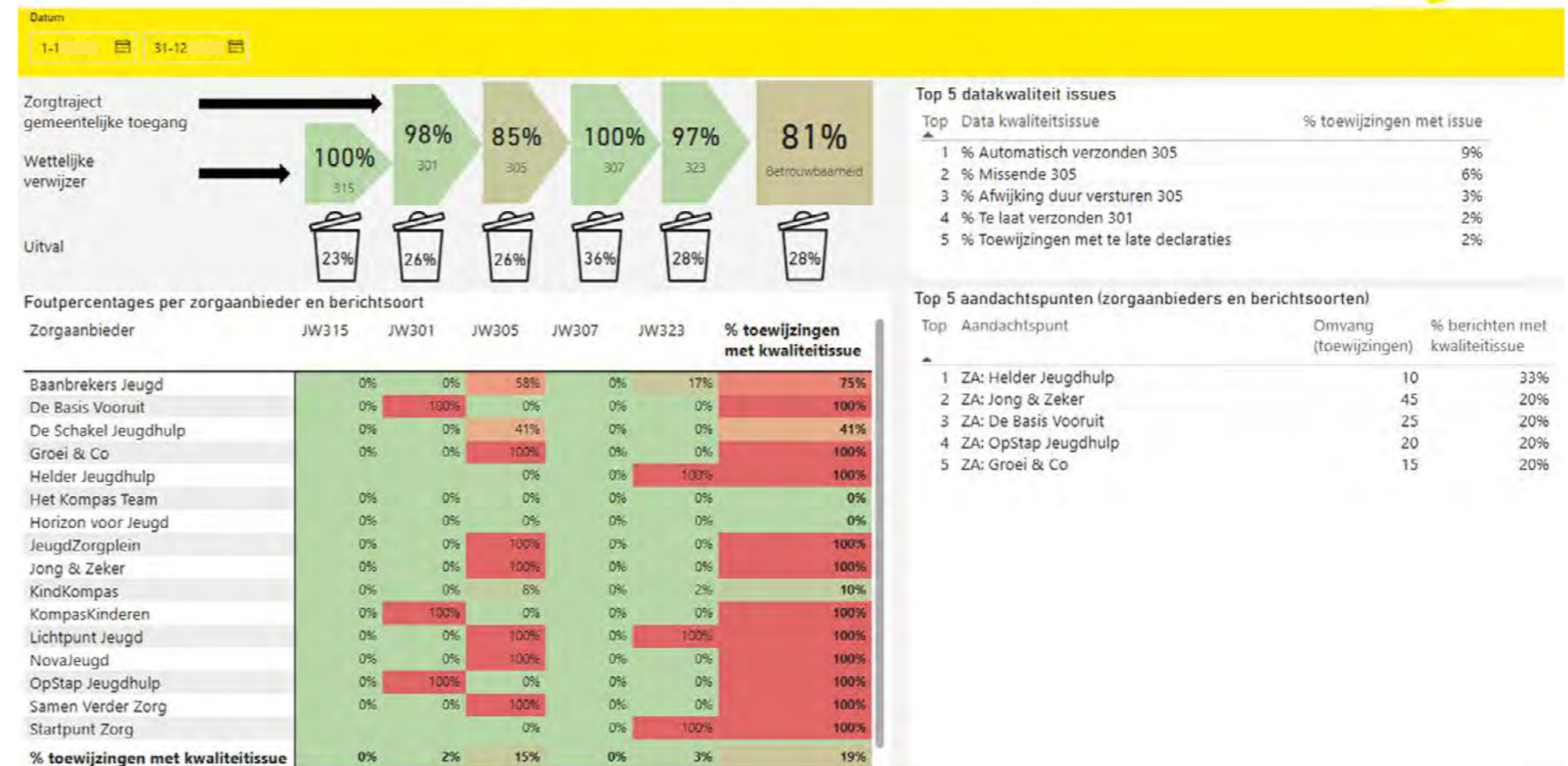
Dashboard datakwaliteit

Om ook te kunnen sturen en bijsturen op de kwaliteit van data, is een uniform dashboard ontwikkeld dat als basis dient. In onderstaand screenshot uit dit dashboard, is de startpagina datakwaliteit voor een contractmanager weergegeven. Deze kan per berichttype - 301, 305, 315 etcetera - zien wat de kwaliteit is van de data. In dit overzicht is het eindoordeel dat 81% van de data betrouwbaar is. Nota bene: dit zijn testdata.

Op basis van de inzichten uit dit dashboard, kan de contractmanager in de jeugdzorgregio met jeugdhulpaanbieders in gesprek gaan over wat zij gaan doen om dit te verbeteren. En welke hulp of afstemming zij nodig hebben om die verbetering te bereiken. Op deze manier heeft het regionaal handhaven van de werkafspraken over toepassing van administratieprotocol en de contractuele afspraken een open en objectieve basis. Dit komt de samenwerking en het samen continu verbeteren ten goede.

Om het verschil te duiden tussen beide dashboards: het dashboard wachttijden is een uitvoerings- en beleidsinstrument dat laat zien hoe het is gesteld met de jeugdzorg voor de inwoners, het dashboard datakwaliteit is daarbij het onmisbare randvoorwaardelijk instrument. Want pas als de datakwaliteit op orde is, kun je betrouwbare uitspraken doen over bijvoorbeeld de feitelijke duur van zorgtrajecten, het exacte aantal jongeren in de jeugdzorg enzovoorts.

Quick scan datakwaliteit

Deel 4:

...naar perspectief voor heel Nederland,

Wat zouden we idealiter nu doen in/met/voor alle jeugdzorgregio's in Nederland om op basis van deze ervaringen perspectief te bieden op verbetering? Dit proces van grip, duidelijkheid en borging van een nieuwe, betrouwbare datapraktijk voor iedereen is niet eenvoudig en kost tijd. De eerste ervaringen, waarover in deze bijlage ook enkele jeugdzorgregio's vertellen, wijzen richting echte verbetering. Dankzij dit pionierswerk, met hulp van Aanpak Wachttijden, kan de jeugdzorg in heel Nederland de komende tijd gaan profiteren van een nieuwe data-aanpak.

Een indruk van de stand van zaken in enkele op dit vlak actieve regio's tot nu toe:

- Zuid Kennemerland en IJmond is gestart met een projectgroep datakwaliteit, het resultaat is een gemeenschappelijk regionaal gedragen administratieprotocol voor de vier consortia voor gespecialiseerde jeugdzorg. Met steun van het team van Aanpak Wachttijden richt de regio zich nu op een structureel borgingsproces. Kenmerkend is hierin geweest het creëren van een cultuur van openheid, ook over wat niet goed gaat, en zelfreflectie.
- De regio's Gooi en Vechtstreek en Rivierenland zijn deze zomer gestart met een ketenbrede werkgroep om de kwaliteit van het berichtenverkeer te verbeteren. De implementatie van beide dashboards is daar onderdeel van.
- Haarlemmermeer werkt momenteel aan de implementatie van het dashboard wachttijden en het dashboard datakwaliteit.
- Ook in de jeugdzorgregio's IJsselland, Twente, West Brabant West, Noord-Limburg en Holland Rijnland is er de wens voor inzicht in de kwaliteit van data en handvaten voor de aanpak ervan. Zij zijn in verschillende stadia om hier een start mee te maken of de aanpak verder uit te bouwen. Daarbij is, gezien de verwachte looptijd, het wel duidelijk dat Aanpak Wachttijden geen ondersteuning meer kan bieden tot afronding van hun ontwikkeltraject.

Uit de regio

"In de afgelopen periode hebben we binnen de jeugdregio met hulp van Aanpak Wachttijden gewerkt aan één gezamenlijke basis voor sturing en monitoring, met als doel het zicht op de uitvoering van de jeugdhulp te verbeteren en de datakwaliteit te versterken. Gemeenten en jeugdhulpaanbieders hebben onder begeleiding van de werkgroep Sturing en Monitoring een realistisch beeld van de huidige situatie opgesteld. De gezamenlijke werkwijze heeft het vertrouwen versterkt en een fundament gelegd voor uniforme uitvoering, nu ook opgenomen in het regionaal programmaplan jeugdhulp ZKIJ. In de volgende fase richten we ons op de implementatie van een uniform administratie- en contractkader. Dit zorgt voor vergelijkbare data tussen gemeenten en minder administratieve lasten, waardoor beter kan worden gestuurd op kwaliteit en kosten. Deze regionale sturing sluit direct aan bij de Wet beschikbaarheid jeugdhulp, waarin gemeenten gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beschikbaarheid en continuïteit van zorg. Landelijke ondersteuning is daarbij nodig: één centraal aanspreekpunt en een landelijk dashboard voor datakwaliteit zouden helpen om regionale inzichten duurzaam te verbinden met landelijke sturing. De opgedane kennis verdient borging, zodat ook andere regio's kunnen profiteren van deze aanpak."

- Laura de Jong, regionaal controller Jeugdhulp Zuid Kennemerland IJmond

mits de regio's tijd, hulp en uitvoeringsruimte krijgen.

Realiteitszin is geboden in dit complexe veld. De ervaringen tot nu toe laten zien dat de beweging naar merkbaar beter datagedreven sturen op toegang in de jeugdzorg, geen druk op de knop gaat zijn. Met voldoende aandacht, 'helpen zonder overnemen' en technische handreikingen moet een stap in de goede richting voor alle jeugdzorgregio's echter mogelijk zijn. Om dit te ondersteunen, geeft Aanpak Wachtijden graag enkele aanbevelingen mee voor het gezamenlijke vervolg:

Blijvende ondersteuning

Het verdient aanbeveling om de ingezette lijn op het gebied van data in de jeugdzorg vast te houden, ook na de looptijd van Aanpak Wachtijden. Dat kan door de elementen van de aanpak die kunnen werken voor alle regio's, mee te nemen in de brede ondersteuning aan jeugdzorgregio's binnen de Hervormingsagenda. Zodat de regio's verder vorm kunnen geven aan verbetering en aan de borging in het opdrachtgeverschap en de interne samenwerking.

Gedeeld belang, gezamenlijke focus

Vanuit het gedeelde belang bij betere datagedreven sturing op onze zorg voor jeugd overal in het land, adviseert Aanpak Wachtijden alle partijen om hierin gezamenlijk te investeren. Een bepaalde vorm van uitvoeringsruimte helpt in onze ogen hierbij, waarbij de Tweede Kamer, NZa, Zorginstituut, ministerie van VWS en VNG elkaar - uiteraard elk vanuit hun eigen rol en opdracht - kunnen helpen om focus te houden in deze beweging.

Oog voor verschillen

De regio's verschillen in hun uitgangspositie om stappen te kunnen zetten en resultaten te laten zien bij het sturen op jeugdzorg vanuit betrouwbare data. Aanpak Wachtijden wil graag pleiten voor begrip hiervoor. In de bredere ondersteuning is er mogelijk extra aandacht nodig voor bepaalde regio's. Het is belangrijk om hier oog voor te hebben. Zo kan in heel Nederland een vergelijkbaar niveau van verbetering worden bereikt.

Uit de regio

"Grip op data, ze betrouwbaar maken en de organisatie eromheen standaardiseren, is een sleutelbeweging voor de jeugdzorg. Het mooiste om te merken bij ons: iedereen wil dit oprecht beter doen, zodat we samen beter presteren met tijdige en passende jeugdhulp. Het team van Aanpak Wachtijden helpt hierbij en een cruciale factor is dat je niet in een keer het grote geheel op een technocratische manier wilt 'fiksen'. Je ontkomt er niet aan om de diepte in te gaan en elkaars structuur en cultuur te erkennen, met oprechte interesse en zonder oordeel. Van daaruit kun je bruggen slaan en met goede afspraken de systematiek stroomlijnen. Deze beweging vraagt tijd en aandacht, met behulp van heldere processtappen en gereedschap zoals de dashboards. Om dit uit te rollen over heel Nederland, is het type input dat we in onze regio vanuit Aanpak Wachtijden ervaren, onontbeerlijk denk ik. Van een andere orde is dat het Rijk een algemene stap kan zetten door te faciliteren dat we makkelijker databronnen onderling kunnen bundelen en toegankelijk maken. De regio's mogen dat nu niet. Dat gaat echt verschil maken voor scherper zicht op wat onze inwoners nodig hebben."

- Ellen Zweers, programmamanager in jeugdzorgregio Gooi en Vechtstreek

Sturen op jeugdzorg met betrouwbare data: het kan wél!

Bijlage bij de Eindrapportage Aanpak Wachttijden 2025

Dit is een uitgave van Aanpak Wachttijden (OZJ)

November 2025

Redactie: Carlo Spijk

Grafische vormgeving: Kevin Scheffer

Afbeeldingen praktijkvoorbeeld en dashboard datakwaliteit: Aanpak Wachttijden

Afbeelding dashboard voorbeeld wachttijd: met dank aan jeugdzorgregio Gooi en Vechtstreek

Eindrapportage Aanpak Wachttijden, 2025

Auteurs: Aanpak Wachttijden, in het bijzonder Lizanne van Buuren en José Leeuwenkamp

Met speciale dank aan: het ministerie van VWS, de VNG en de samenwerkingspartners in de betrokken jeugdzorgregio's

Grafische vormgeving: Kevin Scheffer

Afbeeldingen: Aanpak Wachttijden, in het bijzonder

Kevin Scheffer en Paul Meulendijks

Contact: wachttijden@vng.nl

Website: <https://www.voordejeugdenhetgezin.nl/aanpak-wachttijden>

**VOOR
JEUGD &
GEZIN**

OZJ

Aanpak Wachttijden